

KURIERO INTERNACIONA

ISSN 2429 – 2699

Nedependanta revuo trimestral

N° 4/2015

Verdun, batalio dil XXma jarcento

Germania revigas la yunaro di Aljeria

La misterioza civito Tiahuanako

KURIERO INTERNACIONA N° 4 – oktobro – decembro 2015

REDAKTERO

Jean Martignon

12,rue Maurice Utrillo, F-91600 Savigny sur Orge, Francia - France

e-adresi : jean-claude.martignon@orange.fr e

martignon.jean@wanadoo.fr

KURIERO INTERNACIONA publikigesas ye singla trimestro e la yarala abono esas 10 euri.

L'Ido respondas la advoko di mondo qua perdis sua centro, la koncio di lua spiritala konekteso, e l'etikala valoraji di personala diciplino e sociala responsiveso.

Karl Schlotterberg

La traduko esas la principio ipsa qua justifikas la posibleso e l'existo di lingui auxiliar.

Umberto ECO

VORTO DAL REDAKTERO

Me rezolvis uzar prefere la vorto Interlinguo por nia linguo komuna, t.e. la L.I. di la Delegaciono. Ido semblas a me esar proxima a idioto, e pro ke me esas supersticoza, ol semblas anke a me esir desfortunigilo por nia movado : reformemeso absurdia, vana diskuti senfina, disputemeso, streta ortodoxeso lingual e, kelkafoye, frenezioza homi atakema e despolita. Nia samideano, Loïc Landais, ulatempe, volis chanjigar la nomo di Ido ad Interlinguo, ma ico, onu dicis a lu che la DK dil ULI, produktus tro multa problemi. Il do renuncis. Ma me opinionas ke ilu havis bona ideo e me utiligis ica nomo por mea FB en nia Linguo Internaciona. Hike anke, en ca buletino, me rezolvis adoptar ita nomo. Me ne asertas ke ol devas aceptesar da omni, nek divenor la nomo ofical di nia idiomu, ma me preferas uzar ol kam Ido.

En la maxim recenta numero di PROGRESO, la redaktero Hans Stuifbergen savigas : « *ULI preparas plu stabil e klara statuti, por fortigar la movemento Idistal. Precipue du membri di ULI okupas su pri la statuti, Loïc Landais e Gael Richard, du experta Idisti intelligent e reflektema. L'unesma propozisi montras la qualeso de lia pensado. Pro manko de linguala sekretario en la Direktanta Komitato, sama-tempe kun la nova statuti, la Linguala Komitato esos riorganizata, plu demokrata, plu apertit, e tale, plu efikiva.* » Me nule dubitas pri la qualesi e la kapablesi di Loïc Landais e Gaël Richard, ma la problemo esas ke ita sorgoza projeto esas, mea-

opinione, vana, pro ke onu ne povas laborar abstrakte pri linguo ma nur per la ‘travalio’ konkreta di la literaturo e dil traduki. Erste per la traduki, on koncias pri multa necesaji e problemi di la linguo, quin la homi laboranta sen frequa e konkreta kontakti kun ol, nesavas. Esus plu utila redaktar dicionarii segun la existanta uzado e bona e simpla gramatiki egardanta la vera uzado di nia idiomo komuna. Me ipsa volente agus ulo, carelate, ma me havas ja sat pezoza tasko per redaktar ica buletino. Pluse, esas mea ‘travalio’ por mea Faciolibri (“Facebook”-i) e mem por “twitter”. Ma ita laboro e precipue la tradukuri quin me facas aparte por ca buletino, adminime konciigas me pri la tasko efektigota por vivigar Interlinguo enkadre dil vera vivo singladia di nia epoko. Ma homi qui ludas sen vera savo nek, precipue, praktikado reala di nia linguo ne povas esar « efikiva », malgre to quon nia samideano pensas.

Ica buletino esos tre milit-aludanta, nam cayare lo esas la centesma aniversario dil batalio di Verdun, qua esis same hororinda kam olta di Stalingrad dum la Duesma Mondomilito. Mea avulo partoprenis ol ed il esis tante impresita per ol e tante sufrabis, ke il ne volis parolar pri lua travivaji lor ca batalio. Exakte, quale un de mea parentini qua sendesis a la koncentreyo di Ravensbrück pro rezistir al nazisti lor la sequanta milito. El anke ne prizis parolar pri to quon el travivabis ibe. Quaze hazarde, me trovis altra artikli aludanta militi ed anke texto pri libro koncernante A. Hitler. Do, me publikigos ico. Me konstatas cetere, ke kande me interesesas pri ula temo, lore neexpektite, me trovas multa texti pri la sama o simila temo.

Me esperas ke ica temaro ne tedos mea lekteri, ma opozite ke ol interesos li ed informos li pri kozi poke savata.

Sincere via. JM :::- :::

INFORMO PRILINGUA

Nia pasinta samideano Andreas Juste, quankam tre fervoroz L.I.-ano, anke interesesis pri Interlingua. Me imitas lu, e, multarelante, me havas opinioni simila a le lua pri la linguo. Lu uzis nerare la sufixo – mente, quan il adjuntis – quale Interlingua – por adverbigar adjektivo. Dum longa tempo, me opinionis ke ico esis absurdia fantaziojo, til la tempo kande me pronuncis frazo en Interlingua kun ca sufixo e me konstatis ke ico adjuntis tre bela sonoreso e muzikaleso a la linguo quale por la romanida lingui dil Sudo (Hispana, Italiana). Me do rezolvis adoptar tempope ca sufixo en mea uzado personal e quale por la adjektivi kelkafoye me supresas la dezinenco – a kande ico ne produktas problemo pri la pronunco, e.g. klarmente apud klaramente. Anke Interlingua uzas (quale mea linguo matral) la formo : va + infinitivo por indikar quika o balda futuro. Ico ne existas til nun en la L.I. di la Delegaciono, do quale s-ro Juste, me rezolvis adoptar ol kande ico povas esar utila.

Pluse, same kam s-ro Juste me opinionas ke la sufixo – isim povas kelkafoye uzesar por insistar pri la intenseso dil adjektivi, exemple : « Me vidas belissima floro »,

konkurencante « Me vidas belega floro ». Ma ico nur por adjektivi e ne por substantivi. Anke por trovar eventuale alternativa vorti (sinonimi) me pruntos eventualmente vorti di Interlingua, ma rarmente e kun prudenteso.

Kompreneble, me propozas ico al imito dal Interlinguisti, ma nule intencas bataliar por impozar lo. Se la L.I.-ani adoptos co, lore lia uzado spcionos ica formi. Se no, olci duros esar mea personala ‘idolekto’.

LISTO DE UTILA VORTI

‘acetabulo’ : Surfaco artikal dil iliaka osto. Vorto trovebla en la DEFIRS lingui.

achento : stranjera, regionala o sociala aparta pronunco e frazo-melodio di ula linguo. (vorto recente oficaligita da la Lingual Komitato dil ULI)

‘adenomo’ : adenomo esas nenociva tumoro povante afektar glando o mukozo.

‘afordar’ : havar la moyeno agar por. Permisar a su ulo (pro ke on havas la moyeno agar tale).

‘ambiento’ : la naturala medio cirkondanta onu.

‘analfabeto’ : persono qua savas nek lektar nek skribar (DFIS).

‘apropo’ : parolante pri ca temo, aludante ico. Vorto trovebla en diversa Europana lingui, precipue la Franca e la Germana.

‘arpento’ : arpento esas mezurunajo en diversa landi valoranta de 34 til 51 ari.

‘autostrado’ : automobilal voyo kontenanta du chosei havanta unika direciono e konceptita por trafiko rapida e grandaquanta. (vorto venanta de la Italiana e sat bone komprenata internacione).

« bungalow » : Vorto de Indiana origino trovebla en omna DEFIRS-lingui ed, ecepte la Rusa, kun la sama ortografio. Ol signifikas domo havanta nur un etajo e vizanta habitesar nur da un familie.

‘cervezo’ : antiqua biro.

'detektar' : revelar ulo tillore neperceptata. Ni havas la vorto detektivo en Ido

'diglosio' : Stando di homala grupo e di persono uzanta du lingui de sociala-kulturala niveli diferanta. E.g. la diglosio* dil Arabi qui praktikas la literaturala Araba idiomo e la parolata dialekti.

'diskoteko' : nokto-klubo (E.F.)

diskriminacar : traktar ulu od homala grupo neyuste. (vorto nun oficaligita)

'dolabro' : Hakilo havanta kurta tenilo uzata kom armo o kom laborilo. Vorto venanta de la Latina : dolabra.(France, Angle e Germane : doloire).

'domotiko' : totajo dil moderna tekniki e di informatiko posibligante kontrolar la sistemi di la domo e vizas solvar la problemi e sekurigar la komforto dil konstrukturi ed hemi. (Italiana, Hispana, Franca). En la Angla la vorto esas : « home automation ».

«dorftrottel» : Germana vorto signifikanta : neinteligenta vilajano.

,drono' : mikra aervehilo senpilotista.

ekosistemo [Ekol.] Sencese interrelatanta ensemblo de 'biocenozo' e biotopo [A. ecosystem l F écosystème l G Ökosystem l H ecosistema l R ekosistyema].

eskalatoro : Mashinala eskalero ek movanta gradi, por transportar personi adsupre ed adinfre inter diferanta etaji o niveli, precipue en granda butiki, aeroportui, subtera fervoyala stacioni, edc [AF escalator l H escalera mecanica, escalera automatica l R escalator].

etno : populo, gento (veninta de la Greka ethnos). En Ido, ni havas la vorti etnologio ed etnografio. La Linguala Komitato adoptis la formo : etnio, ma ol esas deskonsilinda pro ke ol enduktas nenecese neregulozeso quoniam ni havas la vorti supre aludita. Do, la formo : etno esas preferinda e plu reguloza.

euro : [Ekon.] Pekunial unajo dil Uniono Europana () € : la abonpreco di Progreso kustas 10 euri.

faxar (tr.) Sendar texto od altra dokumento per sistemo elektronikal uzanta telefon-lineo : faxez a me la raporto [A to fax l F faxer l G faxen l H enviar por fax l It. Faxare l R faks]. faxilo. Aparato uzata por faxar ulo.

festivalo : internaciona o naciona renkontri ube diversa landi prizentas lia maxim bona produkturi artala (precipue muziko e cinemo).

flashar (ntr.) Emisar forta instantala lumo-radii [A. F. H. I.]

fonemo [Ling.] La maxim mikra fonologial unajo [A. F. G. H .I. R.]

fonologio [Ling.] Fako di la linguistiko qua studias la fonemi, t.e. la foni di ula linguo qui esas kapabla transmisar distingi di la signifiki [A. F. G. H. I. R.]

‘fotono’ : Partikulo ek maso e kargajo nula, olqua esas asociata a radiado lumoza od elektromagnetala.

‘gaela’ : La Gaeli esis Kelta populo parolanta Kelta linguo.

‘gaga’ : senila ed/od imbecila.

‘«ghee»’ : klarigita butro uzita por la Indiana koquarto.

“”globetrotter””: aventurema voyajanto qua trairas la mondo. (Angla vorto)

‘gombo’ : (*Abelmoschus esculentus*) anke nomizita “okra” esas legumo e kondimento. Ol manjesas en India, nord-Afrika, Proxim-Oriento e sud-Usa.

‘ideogramo’ : en certena skribarti ol esas signo qua reprezentas litero o vorto.

‘idiolekto’ : Maniero partikulara parolar propra a un persono.

‘infrastrukturo’ : Totajo del produktera forci e del produkto-relati qui konstitucas la materiala fundamento dil socio.

‘interludo’ : Inter du spektakli, che teatreyo o cinemo, od inter du emisi che-televizione, kurtatempe duranta komedieti ed/od amuzivi. (E.F.I.)

‘‘jaggery’’ : «jaggery» qua anke skribesas «jaggeree” esas nerafinita sukro preparita per varmigar palmo-siropo. Ol uzesas por koquar dishi en la Indiana sub-kontinento (India, Sri Lanka, Pakistan).

‘judo’ : Kombat-arto de Japoniana origino.

‘kalceo’ : sinonimo di shuo. (vorto de latina origino)

‘kataristo’ : La kataristi esis hereziani precipue trovebla en sud-Francia e qui kombatesis energioze dal katolika Eklezio dum la XIIIIma yarcento per kruc-milito durinta dum preske kinadek yari.

‘kindo’ : homala ento de la nasko til la adoleco (til 15 yari cirkume)

‘knemido’ : Luxoza pedovesto militistal quan la Greki dil Homerala tempo surhavis.

‘kobrao’ : venenoza serpento di tropikala regioni.

‘logotipo’ : Grupo de literi o de signi uzata kom emblemo di societo od fabriko-marko komercal. (vorto internaciona sub la formo logo, ma logo ja existas en la L.I. por navala utensilo). En la Franca existas la vorto « logotype » rare uzata, ma havanta la sama senco kam « logo ». Me do selektis ol por Idigar olu ed evitar konfundo. Ica vorto existas anke sub ica formo en la Hispana.

‘lontana’ : altra vorto por : fora.

‘lukumo’ : orientala dolcajo.

‘okurar’ : evento qua efektigesas. E.g. : «La grand evento qua esis la nasko di Ido okuris ante la unesma mondo-milito».

‘‘mandala’’ : Tibetana pikturo qua montras cirklo en quadrato kun tre diversa aspekti e kolori. Ol esas supozata esar suportilo por atingar la spiritala veko.

‘manikeismo’: La manikeismo esas absoluta lukto inter du kontrea principi. Ol esas anke maniero judikar ulo sennuance kom tote bona o tote mala.

‘mansio’ : sinonimo di domo (latina vorto)

‘megapolo’ : giganta civito. (radiko trovebla en la Angla e Franca idiom)

‘metroo’ : Lor la Ido-renkontri di 2014 en Paris, la Idisti volis uzar ica vorto por la subtera treno. E nur ica vorto pro ke li judikis ke « subtera treno » esas tro longa. Konseque, me rezolvis adopter ol.

‘mujiko’ : basaklasa rurano en carala Rusia.

‘neolitiko’ : Lasta periodo dil prehistorio.

‘NIFO’ : Ne identigita fluganta objekto, nomata anke fluganta disk od en kelka lingui : fluganta subtasi. On supozas ke li vehigas exterterani en lia internajo.

‘onomancio’ : Kapableso predicar per la literi di persono-nomo, lua futuro.

‘optimizar’ : Ita vorto existas en la Angla, Franca e Germana patuazi. On povas vicee uzar sen steleto la vorto maximbonigar.

‘paleolitiko’ : Periodo di la antiqua stonepoko komencinte approxim du milion yari ante nun e durinta til la debuto dil agrokultivo.

‘pan’ : Ita prefixo, venanta de la Greka linguo, uzesas en multa Europana lingui. Ol signifikas : tote, komplete.

‘patuazo’ : nacionala, naturala, o matrala linguo. Interlinguo ne povas esar patuazo. Venas de la Latina patriensis qua signifikis : patrala (matrala) linguo.

‘pikrogramo’ : en certena skribarti ol esas mikra desegnuro qua reprezentas litero o vorto.

‘pucho’ : stroko di stato, violentoza chanjo di guvernerio. Germana vorto adoptita en plura Europana lingui.

‘radiofono’ : mashino por recevar brodkasti. La vorto radiofono vizas evitare la posibla konfundo dil vorto radio kun sunala od altra radii.

‘resursi’ : la resursi esas la richaji pri qui lando disponas. Oli esas anke la kapablesi e la interna richaji di persono od organizuro.

‘rocketo’ : Kosmospacala mashino provizita per specala motoro. Angle : rocket, Germane : rakete, France : fusée.

‘samurayo’ : Gardisto. Nomo dil membra dil anciena militistal klaso en Japonia.

‘sensoro’ : Instrumento qua konvertas mezuri a fizikala quantesi. Vorto trovebla en omna DEFIRS-lingui, ecepte la Franca (Angla, Germana, Hispana, Italiana, Rusa).

‘sinkronaleso’ : Misterioza koincidi neexplikebla racionale o per ja existanta cienco o savo.

‘shako’ : Militistal kapvestajo tre segunmoda dum la XIXma jarcento.

‘smartfono’ : Moderna poshtelefonilo anke surnomizita « telefonilo inteligenta » en plura lingui. Omna DEFIRS-lingui konocas ita vorto venanta de la Angla „smartphone“.

‘soyao’ : Planto di qua la grano esas fabo olezoa. Ol esas veninta de la varma regioni di Extrema-Oriento. Ma la plu multa Idisti preferas la formo : soyo.

‘sponsoro’ : mecenato.

‘termoluminecenco’ : kaloral lumifado.

‘TM-efekto’ : Sentimento di antipatio quan on havas nekonciante e nevole kontre lando e lua resortisanti, quankam li esas senkulpa, pro la mala agi da un de lua civitani kontre onu.

‘toponimo’ : Lok-nomo. Vorto de Greka origino trovebla en omna DEFIRS-lingui.

‘tornado’ : vortica ventego.

‘totalitera’ : rejimo di Stato en qua omna povi apartenas ad unika partiso qua toleras nula opozo.

‘trajekto’ : surirenda voyo por irar de loko ad altra loko. Ed anke la ago surirar ica voyo por efektigar onua voyago. (vorto trovebla en la Hispana, Angla, Franca)

‘yo’ : popul-vorto signifikanta : saluto. Ol esas trovebla en la Usana Angla linguo ed en la Japoniana.

‘yudo’ : Israelido. Persono di ‘yuda’ religio.

‘yudismo’ : Monoteista religio dil yudi.

‘xenofobio’ : kontre-stranjera odio. Vorto de Greka origino trovebla en plura fonto-lingui di Ido.

SINONIMI

‘jame’ : nulatempe

kalceo : shuo

‘lontana’ : fora

mansio : domo

‘travalio’ : laboro

‘ye bon merkato’ : chipa

GRAMATIKALA VORTI

‘ergo’ : do, konseque.

‘itaque’ : pro to, pro ico, camotive.

‘nihilominus’: malgre to, malgre omno.

‘quoniam’: pro ke.

‘utinam’: utinam dicesas kande on deziras ke ulo esez reala o realeskez : <Utinam li venos morge !>

TRADUKURO DI MODERNA VORTI

arobase : arobo (informatiko)

«convivial» : Ita vorto qua existas en la Franca ed en la Angla signifikas : gastamika.

«compromis» : Ita radiko qua existas en diversa Europana lingui, miskomprenesas da la plu multa Idisti. Ol ne devas konfundesar kun la Idista vorto : kompromiso, olqua havas tote altra senco. La maxim bona posibla tradukuro esas kurta perifrazo : meza solvuro.

hashtag : dieza vorto (informatiko)

«to optimize (E), optimiser (F), optimieren (G)» : Me ja supre enduktis la vorto optimizar* ma on povas anke tradukar sen asterisko e facile komprenesar da omna Idisti per la vorto : maximbonigar.

«sociétal» : Ita tote recenta vorto en la Franca linguo e qua ne troveblesas che omna dicionarii, nule relatas a la vorto societo en Ido, ma a la socio. Tamen ol havas diferanta senco de sociala, nam ne parolesas pri la sociala ordino ma pri lua strukturi. La maxim bona tradukuro en Ido, semblas a me esar : prisocia. E.g. «Ceci est un phénomène sociétal» = «Ico esas prisocia fenomeno».

totalitaire : totalitera (uzata da S.Quarfood en 1938). Ma on povas anke uzar : totalitara.

Ica listo de vorti ne esas exhaustiva e povos kompletigesar future. Me ne volas diskutar abstraktite, ma me agas konkrete per tradukar e redaktar texti e me koaktesas uzar o krear vorti qui ne esas oficala, ma qui esas bezonata pro la neceseso bone komprenesar.

IVAIN O LA KAVALIERO KUN LEONO

[Rezumo di lo preirinta : *Che la korto di rejo Artur, kavalieri interdisputas ed ula de li komencas rakontar un de lua aventuri eventinta en stranja etoso ed akompanata da stranja e desquietiganta marveli. Quik pos ca raporto s-ro Gauvain rezolvas departar ed ipsa serchar aventuro. Il ocidas misterioza kavaliero e persequetas da iracoza turbo.*]

Tale pro ke la iraco igis li furioza, omni serchis lu en la chambro e frapis sur la parieti e sur la liti ed anke sur la banki, ecepte sur la lito ube Gauvain jacis. Tale il esis nek frapita nek atingita ; ma li frapis sate en la cirkumajo e exploris la loko per granda frapi da lia bastoni quaze blindi qui serchas tastante.

Dum ke li iris frapante sub la liti e skabeli aparis un del maxim bela dami quan irgatempe vidis kreuro sur nia planeto. De la boko tante bela e Kristana on audis nula parolo. Pro chagreno el esis tante fola ke el esabus pronta suocidar. Elu tante laute klamis ke el esis exhaustita e falis esvanante. Kande el ristaceskis el komencis lacerar elua vesti ed elua hari. Nulo povis konsolacar elu nam el vidis portar avan elu sua sinioro mortinta aden la sarko. La santa aquo e la kruco e la cero iris avan elu kun la dami di kuvento e la libro e la incensizili e la sacerdoto

grantante a povra anmo l'absolvimploro.

Sinioro Ivain vidis la chagreno ed audis la klami quin onu ne savus quale deskriptar. E la procesiono pasis ed asemblis cirkum la sarko granda turbo, nam la sango varma, klar e reda likis ankore de la plago dil mortinto. To quo esis pruwo vera, ke ankore esis ibe, sen irga dubito, ta qua kombatis ed ocidabis la kavaliero. Lore li serchis omnube. Singlu dicis : « Inter ni es ta qua mortigis il e ni ne trovabis lu ! Ico esas vere marvelo e diablajo ! » La damo klamis lautege :

-Ha Deo ! kad onu ne trovos la homocidanto , la trahizero qua ocidis mea benigna sinioro ? Benigna, tote ne, la maxim benigna de la benignuli ! Vera Deo, tu volus do ico se tu lasas lu eskapar de ni ! Me blamos pri co nul altru kam tu qua celas lu de mea vido ! Nulatempem antee on vidis tala misuzo nek tala

nejustajo quale tu agas a me dum ne lasar a me vidar ta qua esas proxim me. Me povas dicar ne sen motivo ke inter ni pozis su hike sive fantomo sive la demono. Me esas komplete fantomozigita per co ! Ilu esas tante poltrona, il pavoras pro me !

"Ha ! fantomo, poltronajo, pro quo tu tante pavoras pro me, tu, qua esis tante audacoza kun mea sinioro ? Vanajo, faliajo, me nur dezirus havar povo super tu, pro quo me ne povas nun tenar tu ? Ma quale povis eventar ke tu mortigis mea sinioro se tu ne agis lo per trahizo ? Vere, altramaniere, nulatempe mea sinioro esabus vinkita da tu, se lu vidabus tu : en la mondo esis nulu simila a lu. Nek Deo, nek la homi konocis ulu tala. Se tu esus mortiva homo, tu ne audacabus luktar kontre mea sinioro nam nulu povis kombatar vinkante kontre lu.

Tale la damo revoltis e kun el elua servisti ne cesas havar la maxim granda chagreno pro co. Li forportas la kadavro por enterigar ol. Li tante serchis omnube ke li esas ebria pro co e lasas iltia quan li serchis ma ne povas vidar.

Kande la sacerdoti e la regulierini celebrabis la oficio, li ekiris la kirko ed iris al sepulteyo. Ma pri ca omno la damzelo dil chambro havis nula sucio. Memorante pri sinioro Ivain, el venas quik a lu e dicas :

-Ho bela sinioro, kad vu vidis hike ita turbo de homi armizita ? Deo savas, quale li furiis e serchis omna celeyi kun grandega sorgo. Probablamente vu pavoris kad ne ?

-Certe vu dicas la vereso. E mem plu multa pavoro kam me kredis lo possiba. Ma se ico povus esar, per truo o fenestro me tre dezirus vidar la procesiono e la kadavro.

Ivain ne atencis la kadavro nek la procesiono. Il volabus ke omni esez grilita, mem se ico kustabus cent marki ! Cent marki ? Nur cent marki !

E mem plu kam cent mil marki ! Il demandis vidar la damo dil kastelo e la damzelo instaligis lu an mikra fenestro , pro ke el esis felica pagar tale elua debajo ad ilu. Tra ica fenestro sioro Ivain guatas la bela damo qua dicas al kadavro di elua sinioro :

-Bela sinioro, Deo kompatez vua anmo tam vere kam segun mea judiko nulatempe existis kavaliero egala a vu ! Nulatempe antee vivis homo tam valoroza kam vu ipsa mem inter le vua. Jenerozeso esis vua amiko e kurajo vua kompano. En la kompanio dil santi, bela dolca sinioro, esez vua anmo !

Lore el frapas e laceras omno quo esas apud elu. Per granda esforci sinioro Ivain mustas retenar su kurar ad elu e tenar elua manui. La damzelo suplikas ilu, reprimandas ilu ed imperas ilu esar obediema a sua imperi. Lu evitez agar folajo ! El dicas a lu :

-Vu esas tre komforte hike. Evitez movar ante ke elua chagreno esez kalmigita. E lasez ita homi departar – to quon li agos pokope. Se vu retenas vu quale me dicas, granda fortuno povos eventar a vu. Esez saja e tre atencema. Memorez bone mea konsilo ! Esez paciza til ke me retrovenos. Me ne povas restar hike, nam se on ne vidus me akompananta la ceteri, on suspekteskus me, ed on reprimandus me rude.

El desproximeskas ed il duras esar sucioza dum ke il vidas l'enterigo dil kavaliero. Il afliktesas pro ke il povas forportar nulo quo atestas ke il ocidis ilu. Sen ico il esos konspusatata, tante Ké esas maligna e perversa, maldicensema e nulatempe cesos atakar lu, dum mokegar il per jokachi quale il agis ankore recentamente.

(Duro sequos)

VERDUN, BATALIO DIL XXma YARCENTO

Cent yari pasis depos la komenco dil kombato sangoza inter Franci e Germani, olqua divenis un de la simboli dil militala dementeso.

Negranda areo diveninta inferno. Ye la 21ma di februaro 1916 komencis la maxim famoza batalio dil Unesma Mondonmilito : Verdun. En ita loko eventis la unesma celebri di ca centesma aniversario, kun l'asisto da Jean-Marc Todeschini Statala sekretario pri la Anciena Kombatanti e pri la Memoreso. Ico esas l'okaziono por memorigar la sakrifiko dil plura cent mili de viri qui perdis lia vivo sur ica kolini porsempre enirinta la Historio.

Triacent dii de apokalipso

Certe ol esis min mortigera kam la batalio dil Samara (rivero Somme) produktinta un milion viktimi inter la monati julio e novembro 1916, Verdun e lua teroriganta bilanco (plu kam 700.000 mortinti, desaparinti o vunditi) reprezentas la maxim mala abominindaji dil unesma konflikto mondala. Ico esis dek monati apokalipsal rezolvita per la volo dal Germana stabo, dum la fino di 1915, en la skopo avancar vers Paris por « sangifigar til kompleta exhausto l'armeo Franca ». L'atako « Gericht »

(la judicio), genitas fairo-diluvio : obuso falas ye singla 15ma secundo, paralizante surtere la Franca soldati. Ma la rezisto e la bombardi dal Franci organizesas, abutanta, dum la sucedo dil semani, a *statu quo* funesta. Celante su en la tero dop lia metal-fili dentoza, la du partisi interocidas por kolino, trancheo o voyeto. La soldati squatinta en l'aquo glaciigita meze dil kadavri, transvivas en peizajo lunatra plena de gasi toxika. « La atesti raportas la sama martirigo : la sama fango, la

sama rati, la sama dursto, la sama pavoro », deskriptas la historiisto Antoine Prost. Buchado qua finos preske un yaro plu tarde, ye la 18ma di decembro, per vinko defensiva da Francia : la pozicioni di amba armei esas preske le sama kam olti dil komenco di 1916. Ma la sulo, koncernante olu, esas saturita per sango.

Del rezisto til la rikoncilio

Pos lua fino, Verdun divenis en tre kurta tempo « la » batalio di 1914-1918, olta « quan on fieresas partoprenir », explikas Antoine Prost. Olca ube la moto dal Stato, « li ne transiros », nutris la rezistamento dil Franci. Ita cimento nacional kompletigesis per la

nombro de soldati kombatinta ibe : « En la nekoncio Franca, omna familii havas ulu qua partoprenis Verdun », adjuntas Jean-Marc Todeschini, Statala sekretario pri la Anciena kombatanti. Ma la fiereso pokope lasis spaco por la rikoncilio. Franca-Germana, pardonon enkarnigita per la imajo historial di François Mitterand e Helmut Kohl, vedita manuo en la manuo, en 1984, avan l'ostejo di Douaumont. Nun en tempo kande la lasta kombatanto Franca dil Unesma Mondonilito, Lazare Ponticelli, mortis en 2008, la autoritatozi volas hodie transmisar al yuna generacioni ita uniono inter anciena enemiki. Por nulatempe itere travivar la dementajo di Verdun.

(Artiklo publikigita en la gratuita jurnalero DIRECT MATIN)

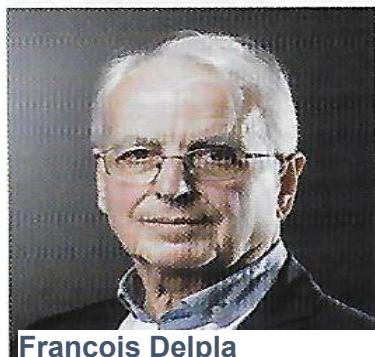
INTERVIUVO

« Exercito pasionizante interesiva e tre instruktiva »

Cayare, on multe aludas la konocata libro da Adolfus Hitler qua darfis publikigesar itere « Mein Kampf » (Mea Kombato), ma esas altra libro multe min konocata quan onu anke rieditas nome la « Paroli an la tablo » qui rekolesis dal proximi dil Imperio-kancelero dum la unesma yari dil Duesma Mondonilito. Sube esas l'interviuvo di historiisto, qua esas anke la tradukero di ca verko.

Questionanto – *En qua kontexto ita « Paroli an la tablo » da Hitler esis rekoliata ?*

François Delpla – Fakte, parolesas pri instruccioni. Oli pronuncesis maxim ofte an la tablo, lor la dejuno o dum la dineo, od anke dum la konversi dil vespero. La koncernata noti komencas ye la 5ma di julio 1941, kurtatempe pos la

François Delpla

komenco dil kampanio di Rusia (ye la 22ma di junio). Oli aranjesis, por esar bone prizentata, da Heinrich Helm pose Henry Picker segun impero da Martin Bormann, qua sucedabis Rudolf

Hess kom chefo dil partiso nazista.

L'exemplero pri olqua ni laboras esis unesme la proprio dil vidvino di Bormann. Plu tarde ol transiris aden la manui di kolektanto Italiana, qua vendis ol, dum la fino dil yaro 1940ma, al bankisto Suisiana François Genoud. Ita laste dicita publikigis ol en du tomi, ed en la Franca, en 1952 e 1953. Ma lua tradukuro esis plena de erori, integre transirinta en la versiono Angla ankore recentamente rieditita. Me mustis omno rikomencar.

Q. – Quo esas precise la laboro dil historiisto por intelektar tala texto ?

F.D. – Ito esas exerco pasionizante interesiva e cienciale tre instruktiva. On esas en la centro dil nazismo, on vidas lu dio pos dio probar adaptar su al eventi. Me klarigas omna aludi, redaktas hastoze biografii por preske omna individui citata, skisas kompari kun epizodi di nia tempo. Survoye, me atencigas pri la erori di Hitler, lua iluzioni –sincera o fingita – e lua grandanombra mentii.

Q. – Kad esas interesiva ripublikigar ita dokumento ?

F.D. Ol duras esar nekonocata da la plu multa homi e ne esas suficiente difuzata dal specalisti. Altralatere, me esas en la nombro de ti qui deziras la difuzado amasal dil texti da Hitler en la tota mondo, per profitar pro la fakteto ke oli falas en la publika domeno. Singlu povos tale koncieskar pri la karaktero unika dil nazismo. Karaktero qua grandaparte debesas al paranoyo di lua fontero. Por igar nenociva la veneno di lua paroli, ne bezonesas memorigar en singla lineo ke il esas maligna o ke la homi esas egala koncernante la yuri e la digneso, suficas konstatar la postulati deliranta qui esas la bazo di

lua entraprezi. Me volas memorigar la frazo dal gastronomo Curnonsky, avertante la koquisti kontre la kondimentizo ecesanta : « Agez simplamaniere, lasez la kozi esar to quo oli esas ! »

Q. – Quale ita « Paroli an la tablo » kompletigas o prolongas « Mein Kampf » ?

F.D. – Li sequas, kurtatempe pose, la falio - dum la printempo 1940 - dil projeto expozata en ca libro : acceptigar da Britania la aplasto di Francia, por havar libera manui en est-Europa. Quale me va adaptar la programo ? questionas su Hitler. Quale frapar per la lasta frapo dil arieto ?

Q. – Qui esas la maxim importanta temi ?

F.D. – Unesme, l'aranjo dil konquestaji en est-Europa – to quon, Hitler nomizas en *Mein Kampf* la « vivo-necesa spaco ». Il imperas la responsivi nazista por havar nula kompato al Slavi. Ita spaco mustas insertesar en ula Europa autarka, konceptita quale fortreso. Esas anke altra temo interesiva, nome ilua impreki kontre Churchill. Il dicas pri lu, ke il esas “politikala prostitucato”, “jurnalal prostitucato”. Me ipsa koncieskis unesmafoye pri lua grandega espero ye la morga dio di Pearl Harbor. Il opinionas ke la veno da Japonia aden l'areno milital tre povus ekirigar Anglia de ol : ico esus la unika moyeno por olu prezervar Singapur, Hong Kong e lua omna posedaji di Extrema-Oriento.

La asertita problemo Hebreo diskutesas per maniero obsedal dum l'autuno di 1941. La Hebrei akuzesas

pri omna malaji. Pro ke lia naturo esas destruktera, lia definitiva supreso esas necesa. La Solvuro final aparas kom diafana marko di ta paroli di qui la detaligita exameno konfirmas la hipotezo (propozita recente da historiisto) ke Hitler imperis ocidar omna Hebrei di Europa, quin la Germani povis kaptar, dum la 9ma di novembro 1941. Tandem, ilua enemikeso al Kristanismo videsas plu klaramente kam ulate tempe antee. Ilua violento parolal, carelate, ne esas min fortia

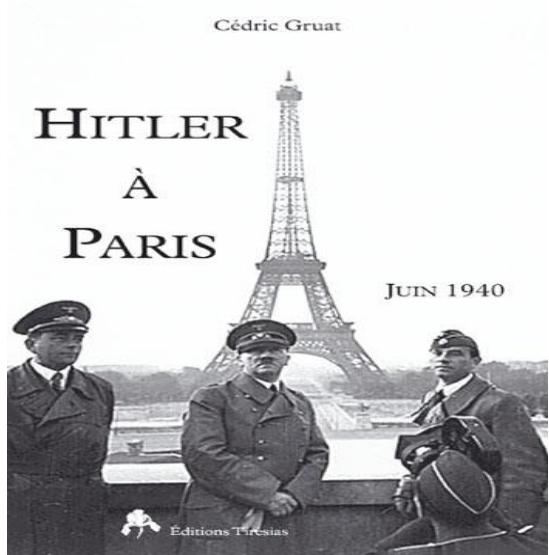
kam olta quan il expresas kontre la « Hebrearo », mem se la projetita ago-metodi differas. Pro ke la Kristanismo esas duople Hebreia : pro lua origini e per lua docado, olqua esus nur ulaspeca « bolshevismo ». Ma on mortigos nur kelka kleriki dum lasar la turbo dil religiani trovar pokope la voyo dil vereso, precipue, per la moyeno dil edukado.

(Artiklo da Eric Pincas publikigita en la revuo HISTORIA)

Seque di ta artiklo, yen extrakturo de la « Paroli an la tablo » da Adolfus Hitler.

Vespere dil 29ma di oktobro 1941.

FRANCINO KLAMIS « LA DIABLO ! » DUM VIDESKAR ME

skulturi caloke proliferas quale kanceratra tumor ! Opozite , la kirko La Madeleine havas grandeso simpla [...]. La internajo dil Operteatreyo di Paris esas tro supercharjita. Me vidis ica omno nur fruamatine, inter sis e non kloki. Me volis ecitar minim posible la habitantaro. La unesma jurnal-vendisto, qua rikonocis me, esis tilextreme astonegata ; me havas ankore avan la okuli l'imajo di Francino qua [...], stacanta an elua fenestro, klamis « la Diablo ! » dum videskar me.

L'anciena urbo Paris transmisas impreso di distingeso. La granda perspektivi esas potentia. Me, ja dum omna recenta yari, sendabis mea kunlaboranti a Paris por ke li ne astonesez kande ni komencos rikonstruktar Berlin. Berlin esas cafelde, duminstante, lamentinda, ma Berlin uladie esos plu bela kam Paris.[...] Me esis tamen felica ke ni ne bezonis destruktar Paris. Quankam me esas indiferenta ye l'ideo rezigar Sankt-Petersburg e Moskva, tamen la destrukto di Paris tre chagrenigabus me. [...] Ma la Panteono esis kruelega decepteso. Devus esar ibe nur busti.La

Qua mortigis vermente la Reda Barono ?

Oficale, Manfred von Richthofen mortigesis dal avion-pilotisto Kanadana Roy Brown. Ma ico ne esas to quon raportas la exameno *post mortem* dil kadavro di la Reda Barono... Quo eventis vermente lor la lasta flugo dal maxim famoza kombatanto per-aviona di la Granda Milito ?

Dum la 21ma di aprilo 1918, jus pos 11 kloki, proxim Vaux-sur-Somme, avono « triplana Fokker Dr. » markizita per nigra kruci dil *Luftstreitkräfte* risaltas nehabile sur la sulo boselata di agro di betravi, ante senmovigesar ye kelka deki de metri plu fore. La artilriani Australiani qui tenas ica sektoro ekiras lia tranchei por impedar la pilotisto acendar fairo por destruktar l'aviono. Ma ica laste dicitu ne movas su. Il esas ankore harnesizata an sua sidilo, kun la manui pozita sur la *shafto*. Lua kapo esas inklinata sur lua pektoro, la vizajo esas sangoza. Il, videble, exhaustis lua lasta forci por tervenar.

Quik la chaseri pri suveniri venas por kaptar diversa objekti : ganti, siglo-ringi, e mem kelka elementi dil aviono 'triplana', precipue la mitraliosi MG 08/15. Lo esas erste plu tarde, dum examenar la vesti personal di ca pilotisto, ke oficero koncieskas ke parolesas pri la *Rittmeister*

Manfred von Richthofen,
la Reda Barono

Manfred von Richthofen, la maxim famoza kombatanto dil milit-avionaro Germana dum la Granda Milito havante 80 vinki ofical. Evante nur 25 yari, la « Reda Barono » konocesas sur omna tereni di aviacado, en omna armei. Vivanta legendo jus falis. Kompreneble, la tota mondo volas savar qua faligis la maxim famoza de la chaso-pilotisti. Pos inuesto, l'armeo Britanian atribuas ita vinko a Captain Arthur Roy Brown, di la 209ma eskadrono dil 'Royal Air Force'.

Dum la matino dil 21ma di aprilo 1918, ica Kanadana pilotisto transflugas la fronto-lineo en la avana parto di deko de *Sopwith Camel*. Ilu renkontras lore grupo de avioni 'Fokker' e 'Albatros'. La kombato divenas rapidamente furioza pelmelo. Restinta eskarte ed en altajo por supervidar e kontrolar la operaci, Brown remarkis ke un de lua protektati, Wilfrid May, esas en desfacila situeso, La reda 'triplano' qua chaseskis lu esas rikonoebla inter omni : lu esas olta di Richthofen. Por eskapar lu, May zigzagas proxim la sulo vers la

sektoro dil federiti. Brown rezolvas lore sokursar il. Violenta stroko per la direciono-guernilo por chanjar la direciono, pose la *shafto tilextreme* presata e la *Captain* flugas rapidege a la direciono dil ‘Fokker’. Il pafadas longatempe e pose riacensigas sua aviono ‘biplana’, por ne aplastesar... E Richthofen trovesas kom mortinto poka tempo pose.

Por la elitala kombatanti dil 209ma eskadrono, ne esas dubito : Brown faligis la Barono lor kombatoo avional. Ico ne desplezas al Britaniani, egardante la homala perdi quin il subisigis a li. La honoro dil

La aviono triplana dil Reda Barono

RAF esas tale riestablisita e la su-fido dil pilotisti rinaskas dum la tempo kande la milito di movado ristartas. Ma ica versiono quik kontestesas dal artilriani Australiani. Nome, dum persequar Wilfrid May ye tre basa altitudo trans la fronto-lineo, Richthofen recevis plura pafadi veninta del sulo. Olti dal tre potentia mitralioso ‘Vickers’ dil Australiani serjento Cedric Popkin, unesme. Pose, un kilometro plu fore, olti dil fusili mitraliaganta ‘Lewis’ utiligita dal soldati Robert Buie e William Evans, postenizita an latero di kolino. Popkin, ultree, pafeskas duesmafoye, kande la Germano esas itere en lua atingo-povo. Fine

komprenante la danjero, la Reda Barono lore cesis la kombato per turnar addextre, jus ante pozar sua aviono per suprega esforco. Lo esus un de ca tri viri, e ne Roy Brown qua pafabis mortigante.

La Germani neanke esas konvinkita per l’expliko oficala. Un de lia oficiri vidis la reda ‘triplano’ tervenar sur la koto 102 e soldati kurar ad ilu. « *Manfred von Richthofen ne retrovenis de misiono, e segun la obtenita informi, il pozis su versimile sana e sekura en la linei enemikal* », anuncas do komunikajo di Berlin quik de la posdimezo dil 21ma di aprilo. Dum la yari 1920ma, kande la mito pri Germania neyuste desvinkinta esos ye lua kolmo, plura artikli riprenos l’ideo segun qua Richthofen pozis su sendomaja ante esar sovajamente linchita.

AUTOPSIO DI LEGENDO

Kad la Reda Barono vinkesis lor aerala duelo kavalieratra ? Frapita deshonorizante de la sulo ? O viktimo di milit-krimino ? Multega artikli dil jurnalaro, libri e dokumentaro propozos diversa respondi. E nulatempe la polemiko finis. « *Singlu volis propriigar a su la morto di ca heroulo*, explikas la historiistino Claude d’Abzac-Epezy. *Oi havis kom konsequo un proceso di heroigo simila a senfina kateno, qua duras ankore hodie. La vereso historial ne plus havas importo kompare al riskaji pri glorio e la beleso dil raporto.* » Posrestas ke esas posibla rikonstitucar imajo plu klara, per kunpozar la elementi di ca enigmato-ludilo, t.e. la pruvi e nekonkordant atesti. Oportas por ta skopo retrovenar al jorno funesta dil 21ma di aprilo. Pos konstatato dil

morto, la korpa restajo di Richthofen duktesas a hangaro dil 3ma eskadrono di la ‘Australian Flying Corps’ (AFC), en la vicineso dil urbo Amiens. Ibe, flegisto fortiras la vesti por lavar la kadavro e trovas, segun semblo, kuglo havanta diametro .303 (7,7mm). Ve ! ica deskovro nulatempe esis explicite atestita e la kuglo desaparis sen poslasar traci. Konseque, neposiblesas « paroligar » ol, por determinar lua origino mediace di expertizo balistikal. La tipo dil municiono ya ne suficas por revelar l’origino dil pafo, nam ol utiligesas tam del mitraliosi ‘Vickers’ (qui provizas la ‘Camel’) kam ‘Lewis’. Kompense, plura dokumenti koncernanta exameni *post-mortem* konservesis. On havas exameni neseroza, neprofunda : mem se la korpa restajo di Richthofen esas objekto di aparta atenco, la kustomo interdiktas, lore, l’autopsio di kombatanto. Ita dokumenti, se li furnisas precoza indici pri la kauzo e la cirkonstanci dil morto, interkontredicas tamen sub plura aspekti, to quo kontributas entratener la kontroverso.

La unesma exameno efektigesas dum la vespero dil 21ma di aprilo da kelka mediki Britaniana. Un de li, kolonelo Thomas Sinclair, redaktas raporto explikanta ke du orifici identigesis, oli produktesis dal sama projektilo. Richthofen do atingesis nur unfoye, per funesta frapo. La eniro-punto situesas dope e ye la dextra latero, duras skribar ica kirurgiisto militistal : an la nivelo dil nonesma kosto, olqua esabis ruptita. La kuglo semblas trairir la pektoro ante rikochar sur la spino. Ol ekiris precize sub la sinistra mam-pinto, ye kin centimetri plu alte kam la punto di kontakto. La vizajo vidigas

nombroza kontuzuri e la mandibulo havas apertita rupturo. Ico debesas al koaktata terveno. Sinclair skribas nulo pri la origino dil pafo.

TRAJEKTORIO KONTREDICANTA

Departante del sama observi, kapitano G.C. Graham redaktas duesma raporto. Segun il, la kuglo ne povis deviacesar per la spino, nam ca projektilo supozeble esabus lentigita e la ekiro-punto, konseque, esabus plu larja. Opozite a lua kolego, Graham situas ica orifico ye la nivelo dil dextra mam-pinto. Ed il esas absolute certa pri la origino dil pafo : aviono situita ye la dopa parto dextra dil ‘Fokker’. Ico es la konkluzo adoptita dal RAF e plura historiisti imputas a Roy Brown la morto dil Reda Barono. Existas tamen triesma raporto, pri qua la historiisto e mediko legisto Geoffrey Miller trovis la traco kelka yari ante nun. Parolesas pri letro redaktita da kolonelo George Barber, un de la mediki dil armeo Australian. Ed ita epistolo esas tre interesanta...

Dum la 22ma di aprilo 1918, Barber entraprezas vizito por inspeko en la hangaro dil 3ma eskadrono, kande il renkontras flegisto qua okupas su pri la kadavro di Richthofen. La flegisto explikas quale la exameno *post mortem* realigesis, ye la predio, da grupo de kirurgiisti militistal, por determinar la trajektorio dil projektilo, li utiligis simpla stango metalal quaze sondilo. Ol enduktesis ye la nivelo dil vunduri, pose shovita tra la pulmoni. Barber utiligas la sama objekto por iterar ca operaco... e konkluzas ke la mortiganta pafo venis sen irga dubito de la sulo. Il precizigas anke ke la ekiro-punto situesas ye la nivelo dil sinistra

mam-pinto. Barber transmisas raporto al supera komandanti. Ma nulu atestas recevo di lua epistolo...

L'argumenti da Barber esas tre teknika. La ordinara sondili kirurgial posedas extremaji glata e rondigita : oli trairas la tisui sen domajar li, por evitare la erora pasi. Or la stango qua utiligesis por l'examenon di Richthofen ne prizentas ica extremajo. « *Kun tala instrumento, substrekizas Geoffrey Miller, esas neposibla determinar la parkuro di projektilo qua esabus deviacita per la spino e qua trairabus la kavaji plevral dil pulmoni. La konkluzi dil unesma exameno medikal esis nejusta. De lore, la trajektorio maxim probabla esas lineo juntanta amba vunduri.* » Or, ita lineo montras ke la kuglo pafesis adsur la dextra latero, dope e sube la Barono. Brown konseque ne povas abatir lu, pro ke il venis de la sinistra latero e supre ! Ita lineo indikas anke ke la kuglo trairis la kordio dil pilotisto Germana, ilqua versimile esvanis dum la 20 o 30 sekundi sequanta.

OBSTINO FATAL

Ligita kun nombroza atesti, la konsideri da Miller sugestas ke serjento Popkin esas l'origino dil funesta pafo, ye l'instanto kande Richthofen jiras vers l'esto dum elevar su. La paf-angulo korespondas ya al trajektorio dil kuglo e Popkin esas ilta qua situesas maxim bone por atingar – ye 60 metri

de lua skopo-plako. Se la barono esabus frapita per la pafi da Robert Buie o William Evans, lo esabus neposibla a lu durar flugar dum 90 sekundi ed havar perforata kordio. Onu, tamen, ne povas exkluzar la posibleso ke soldato Australiane neidentigita atingis hazarde la Germana championo, tante la fairo venante del sulo esis abundanta dum l'instanto e ye la loko ube ica laste dicita cesis la kombato. La dubito, do, existos sempre pri l'identeso dil persono qua ocidis ilu...

Posrestas, tamen, lasta interpreto di ca fakti. « *Per audacar superirar la linei enemikal segun previdebla trajektorio, proxim la sulo e sen apogo aeral, il (Richthofen) violacabis la reguli quin il sempre aplikabis* », explikas la historiisto Patrick de Gmeline. Ita obsedo persequar sua skopoplako en tala kondicioni povus kunligesar al vunduro quan il recevabis che la kapo non monati antee. Per analizar lua dokumentaro medikal, neuropsikologiisti Usana, nome, deskovris en 2004, ke ica championego Germana prizentis omna simptomi di traumato kranial : variemeso, desinhibeso, desfacilaji por adaptar su a chanji di situeso. Manfred von Richthofen tale esabus la 81ma viktimo dal Reda Barono. Ma tre probablamente il nulatempe ratifikos kom tala.

(Artiklo da Franck Daninos publikigita en la revuo GUERRES & HISTOIRE)

Cent yari ante nun, dum Pasko-ludio

IRLANDO REBELIS KONTRE LA ANGLI

« England's difficulty is Ireland opportunity » (« La desfacilaji di Anglia esas oportunajo por Irlando ») : segun la patrioti Islandana maxim rezolvinta, Eoin MacNeill, James Conolly, Padraig (Patrick) Pearse, oportas profitar la milit-iro kontre Germania por koaktar la Angli mildigar lia dominaco en Irlando.

Depos plura semani, granda banderoli desfaldita sur konstrukturi publika kreas la etoso : « We serve neither king nor kaiser, but Ireland » (« Ni servas nek rejo nek imperiestro, ma nur Irlando »). Certena Voluntarii hezitas entraprezar la kombato. Altri esas pronta federar su kun ta qua helpos li : « La enemiki di nia enemiki esas nia amiki ! Olim, Hugh O'Donnell ya apogis su sur Hispania kontre la Angli e Wolf Tone sur Francia por ekpulsar le « Brit » ! Ecepte ke la Germani, malgre la habileso di sir Roger Casement (qua esos pendigita en London, ye la 3ma di agosto 1916), ne esas entuziasmoza por sendar armi.

Sen ica armi, Eoin MacNeill propozas ajornar la revolto. Ma la grupo di Dublin, plasizita sub la komando da Padraig Pearse, refuzas obediar. On rezolvis agar dum la 24ma di aprilo e lo esos ye la 24ma di aprilo... Lor la dicitu dio, komence dil posdimezo en la urbo Dublin qua esis plenega per promenanti, la Voluntarii kaptas la Granda Post-oficeyo di O'Connell Street, meze di ca civito. Dum ke la

standardo verda-blanka-oranjea desfaldesas sur la konstrukturo e ke Pearse proklamas la Republiko, altra kombato-grupi okupas la Judicieyo, l'Urbodomo, fervoyala stacioni e fabrikerii. Lia armizo esas disparata : fusili « Lee-Enfields », anciena « Lee-Merfords », kelka « Mausers », « Martini »-i, chas-fusili... De l'urbodomo ube la rebeli inkluzis super barikado, on vidas turbo de gapanti indiferenta, e mem – ed ico esas kordio-lacero – desfavoroza. Ma on audas tamen kelka klami kurajoza « Vivez libera Irlando ! »

La rebeli di 1916 avan lia komandeyo

Tre rapide, la Lancieri Britaniana prenas poziciono ye l'extremajo dil strado. Impero : « Charjez ! » Pafado. Tri lancieri atingesas. La ceteri retrofluas desordine. Dum intertempi reguloza, motorciklisti servante kom juntanta agenti adportas novaji al grupi rebela. Omna vizata skopi atingesis. Ecepte un : "la Kastelo di Dublin" tenata dal Britaniani. La revoltanti esas min grandanombra kam mil homi. La trupi di represo

esas multanombra : la 3.000 viri dil « 6th Cavalry Regiment », dil « 3rd Royal Irish Rifles », dil « 10th Royal Dublin Fusiliers », dil « 3rd Royal Irish Regiment ».

Dum la 25ma di aprilo, la cielo es sturmema. E la trupi Angla arivas per plena treni. Ye tri kloki posdimeze, l'artilrio Angla ageskas. Mikra grupi de Voluntarii – iti qui trovis moyeni por desinkluzar su – arivas al Granda Postoficeyo. Ye la 26ma , la manovri por cernar la Granda Postoficeyo divenas plu preciza. Evoza sacerdoto qua povis insinuar su en ta konstrukturo, venas por konfesar e benedikar la rebeli.

Lor la quaresmo dio dil revolto, Pearse adparolas lua kompanuli : « Dum ica quar dii, vi grabis per fairo la chapitro maxim glorioza dil historio di Erinia (arkaika e poeziala nomo di Irlando NDLT). Me, qua duktis vi adhike, me proklamas via heroeso ye la nomo di prezenta e venonta Irlando. La hazardo dil armi esas desfavoroza a vi, tamen vi meritis obtenar la vinko. Ma ne erorez pri co : vi esos vinkanti omnakaze, mem se vi obtenos via vinko kun vi en la morto. To quon vi agis esas super omna preco. Vi lavis Dublin de olua shamo. »

En la Granda Postoficeyo, lo esas inferno. James Connolly, vundita dufoye, restas ye l'unesma rango. La du lasta etaji esas en flami. La obusi incendiiva falas ad omna lateri. Pearse lore rezolvas : « Oportas evakuar e retromarchar al saponofabikerio di Parnell Street. » Detachmento pos detachmento, la Voluntarii forzas la paseyo, ecitegata per la parole da Michael Collins : “Pafez al kapo di ti omna qui volos haltigar vi, ho kerli ! Adavane !” Ma

quik kande li ekiras, li falas per la kugli. Lore, li forfas la pordo di dometo e, plugeganta la parieti per shovel e piochi, li sucesas transirar.

Eamon De Valera pos lua aresto en 1916

Ye la 29ma di aprilo, la Angli komencinte masakrar civili, Pearse aceptas la kombato-ceso. Lor la sunkusho, omno finesas. Senarmigita, la posvivanti inkluzesas en la korto dil Rotunda Hospital. E la Angli furieskas. Dum la 3ma di mayo, Padraig Pearse, Tom Clarke e Thomas MacDonagh esas fusilagita. Dum la 4ma di mayo, lo esas la foyo di Michael O'Hanrahan, Joseph Plunkett ed Edmond Daly. Ye la 5ma di mayo, Sean MacBride falas per la kugli. Dum la 8ma di mayo, Cornelius Colbert, Eamon Ceannt, Sean Henson, Michael Malin subisas la sama fato. Dum la 12ma di mayo, James Connolly sizesas en lua hospitalo-lito ed esas fusilagita sidanta sur stulo. Samadie, Sean MacDiarmada rajuntas lu en la morto. Kondamnita ye morto-puniso, Eoin, MacNeill, Eamon De Valera, komtino Markiewicz e William Cosgrave, havas puniso transformata a dumviva enkarcerigo.

Lor la elekti sequinta l'armistico, la heredanti dil heroi di la sangoza Pasko forpulsos la tepidi, ti qui

preferis ne kombatar dum ke on masakris lia frati. Ye la 21ma di januaro 1919, la elektiti Irlandana, grupigita en *Oail Eireann* (Asembleo di Irlando), konfirmas la libera republiko di 1916 e selektas kom prezidanto un de la kombatanti dil

Granda Postoficeyo, Eamon De Valera. La sango dil Gaela heroi ne varsesis vane.

(Artiklo da ALAIN SANDERS publikigita en la diala jurnalo PRESENT)

ARTO

AN LA FRONTIERO DIL PARADIZO

EXPOZO – La muzeo di Orsay (en Paris) celebras la Doganisto Rousseau, piktisto autodidakta e genioza, dum longa tempo il konsideresis kom infantatra, en realeso il anuncis la XXma yarcento.

"Le Rêve" (La Sonjo) - 1910 dal Doganisto Rousseau

Rousseau, qua debas lua surnomo, a lua profesiono, yurizesas, departante de hodie, a expozo olqua esas multe plu kam retrospektivo per konfrontar lu ad artisti qui inspiris ilu, de Paolo Uccello til Cézanne.

YEN OL, la pasporto dil Doganisto. Lua identeso-dokumento di grandega piktisto. Ilu a qua nek la Stato, neanke un municipo, quale il revis pri co, nulatempe kompris mem la maxim mikra pikturo dum lua vivo-tempo. Henri

La Doganisto Rousseau, di qua kinadeko de picturi montresas, opoze a tabeli da lua preirinti ed a nuntempa laboruri – 110 verki entote – nule esas fraudanto en ita santuario, malgre lua evidenta lako koncernante la tekniko. Picasso, qua komprabis un picturo da lua seniorulo, e di qua la laboruro expozenas per du tabeli apud olti di ilu, serchis en Rousseau « la infanto qua dormetas en ni », quale dicas Guy Cogeval, patrono dil muzeo di Orsay e komisario general.

Sovajeso dil kandideso

La granda maestro-verki dil fino di la vivo di Rousseau, lua neamansita animali en lua imaginala jungli, havanta kolori richega, expresanta dolceso stranja ‘quoniam’ bestii ibe devoras altra bestii, submersas onu en vera sonjo. Nulo infantatra en ico, tamen, en ica viziono di kaptaji e kapteri qui semblas embracar prefere kam atakar, ma savajo sentempa, nome olta pri la vivo e la morto, pri la feroceso en la paradizo. E pri la misterio nesondebla dil

sexualeso. Nome, olta di la muliero nuda dil picturo « Sonjo », prestata dal « Museum of Modern Art » di New York, jacanta sur kanapeo en la virga foresto, sub la astonegata regardo di du leoni. La picturi dal Doganisto Rousseau, dop lia sembla naiveso, ne esas tante facile analizebla ed enkajigebla. Lo esas lia sovajeso, qua sempre impresos ni profunde, nam ita sovajeso esas olta dil nekoncio, dil deziro, di libreso senkondiciona, ignorante la reguli dil arto e di lua propra feblesi.

En « Moi-même, portrait paysage » (Me ipsa, portreto peizaja) (1889-1890), verko veninta de Praha (Praga), la pictisto fushis sua pedi. Il ne savis desegnar oli. Il ne esas surtere. La Doganisto esas un del unesma piktisti qua reprezentis la turmo Eiffel un yaro pos olua konstrukto en 1889, ico esas la ‘rocketo’ (fuzeo) anuncanta la flugesko dil surrealisti e dil XXma yarcento. « Ponto inter lo pasinta e la futuro », segun la komisariino Beatrice Avani. La frontiero di doganisto extraordinara.

(Artiklo da YVES JAEGLE publikigita en la jurnal LE PARISIEN)

(DIVERSAJO) Che la doganeyi di Francia

La nombro di sizi pri kokaino esas explozanta

Artiklo da *Vincent Vantighem* publikigita en la gratuita jurnaloo « 20 Minutes »

En mamo-sustenilo, on trovas : kartona buxo de frukti-suko, sigari o mem butoni di vestio. Ed ico eventas, precipue, en la holdo di granda navi naviganta opoze a la litoro Franca. La nombro di sizi pri kokaino explozis en 2015 por atingar la quanto rekorda de 16,8 tuni. Revelata da « 20 Minutes », ica bilanco dil doganeyi prizentesis, dum la fino dil monato marto 2016, a Michel Sapin, la ministro Franca pri Financi, okazione di iro a la fervoyalaj stacionoj dil Nordo, en Paris. La ministro havis tale la possiblo saveskar ke la sizi di « pulvero blanka » augmentis per 154% dum periodo de un yaro. E mem per 1.300% dum tempo di dek-e-kin yari !

Ita explozo explikesas unesme danke tre bela reto-stroki efektigita surmare dum la yaro pasinta. Komencante per la intercepto, dum pasinta decembro opoze a la litoro di Boulogne-sur-mer (departemento Franca Nord), dil navo *Carib Palm*, olqua shirmis 2,4 tuni de kokaino en lua magazini. To esas kelke plu multe kam ico quon la seglonavo *Silandra* transportis en le sua alonge la litoro dil Antili dum aprilo 2015.

Per navo e per posto-livrajo

“La kunlaborado internaciona plufortigesis, tale deklaras kun kontenteso informero che la dogani. Ico posibligas anticipar la transporti e do esar plu efikiva. » Tante plu ke la federuri di banditi Sud-Amerikana

rezolvis divenigar Europa kom lia precipua skopo.

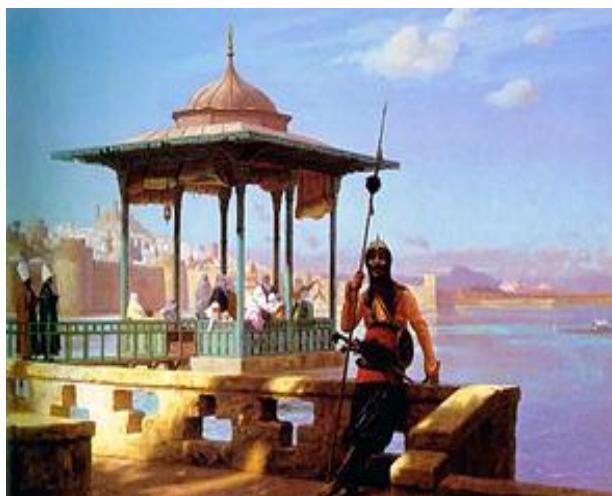

La navo "Carib Palm"

Opoze a merkato Nord-Amerikana « saturita », la produkteri pri kokaino ya selektis vizar, depos 2005, la merkato Europana, quan - li supozas - disponas forta kapableso por komprar, segun raporto dal Instituto nacional por la supera exploris koncernante la sekureso e la polico (INHESJ) publikigita dum novembro 2015. Dum livrar do per navo. Ma anke per posto-livrajo. « Ni konstatis en 2015 forta augmentatione dil posto-livraji kontenanta kokaino, duras dicar l'informero che la dogani. Precipue tra Guyana o tra la insuli Antili, qui devenis vera platformi por repartiso dil aludita vari... » Segun la maxim recenta barometro efektigata dal Instituto nacional por prevento ed edukado por la saneso, 2,2 million Franci »experimentis » la kokaino en 2014 a qui oportas adjuntar 450.000 « uzanti » plu kustumala. La gramo de pulvero vendetas, meznombre, inter 65 e 70 €.

L'URBO ALJER LOR L'EPOKO DIL PIRATI BERBERIANA

La Regentio Aljer, chefurbo dil Berberiala corso (teritorio ube praktikesis la pirateso NDLT) difuzas la teroro sur la mari de la XVIma yarcento til la XIXma yarcento. Oi esas vasalo tre agitema dil Imperio Otomana, nesto di pirati, merkato di sklavi, precipue blanka, e neguvernebla urbo habitata da habitantaro tre hierarkiizita ed analizebla quale sequas :

Aljer dum la tempo dil pirati

La Turki, aroganta e brutal, rekrutesas inter la maxim mala raptisti di Turkia e li preponderas en Aljer, li esas generale celibuli, samatempe pro ke Konstantinoplo senkurajigas lia mariajo e pro ke la mulieri Turka refuzas venar ad Aljer ; lia sexuala vivo havas loko sive kun sklavini Kristana, sive inter viri ; se eventas ke li spozigas Mohamedana mulieri aborijena, lia filii, le « Kouloughli », mantenesas en statuto inferiora ; en la kontexto di Aljer, la Turki kompreneble esas libera, ma li omna havas la statuto di janichari

(anke ti qui, fakte, havas funcioni civila) same kam la salario (la situeso esas diferanta de Turkia, ube la janichari esas sklavi rekrutita inter la yuna Kristani raptita de lia familio) ; la Turki dil Odjak (la milico) dil janichari, esas la vera mastri di Aljer, ‘quoniam’ ye omna epoki la precipua sucio dil Regento, lu esez « Pasha », « Agha » o « Bey » esos asekurar lia salario ; tamen, e paradoxale, quik de la tempo di le « Agha », Aljer volas esar nedependanta de Konstantinoplo.

La « Mauri », « indijeni di la lando » segun d'Arvieux, nule partoprenas en la guvernerio ; probable oportus dicernar hike inter Arabi e Berberi, ma la autori di olim ne agas lo, ed on evitos asertar ulo pri co sen fidebla informo-fonti.

La Hebrei aborijena lokizesas che la basa parto dil sociala skalo e submisesas ad aranjuri vexanta (nigra vesti, rezervita quartero) ; la Hebrei exterlandana praktikanta la komerco internaciona, nomizita « Kristana Hebrei », ne submisesas a ta aranjuri ; li vestizesas segun Europana maniero, vivas ube li volas, judiciigas lia litiji dal Konsulo di Francia ed esas la mastri dil komerco internaciona ; la kaptaji di le « rais » vendesas en tota Europa per la mediaco da lia kuzi di Livorno (libera portuo proxim Pisa en Italia, chefurbo dil furto-celo e dil « sordida » pekunio por la pirati di amba lateri) ; certena Hebrei ekpulsesis de Hispania okazione dil « Reconquista », e partigas la deziro por venjo dal ‘Moriski’ (Mohamedani koaktita konvertesar al Kristanismo ed ofte, pose, fuginta a Nord-Afrika NDLT).

La Moriski memoras pri la tempo ante la « Reconquista », kande li

habitatis Hispania ; li esas aparte odiema a la Kristani, aparte avida por venjo, ed apta realigar ol pro ke li konocas la litoro di Hispania e povas indikar ube povas efektigesar inkursi ; lia proceso di ekpulso de Hispania extensas su a du yarcenti e lia odio divenas kreskanta kapitalo : ultree iti restinta en Hispania (o recente enmigrinta en Aljer) servas kom informanti por la inkursi, e plu la ekpulsi multopleskas pro reprezalo (o pro simpla sekureso-aranjuro), tante plu la odio ad Hispania augmentas, quante plu ol instigas la Moriski dil amba litori helpar la inkursi (hike la ciklo esas kompleta ed onu ristartas : l'inkursi havas kom konsequi nova ekpulsi).

L'Europani konstitucas konsiderinda parto del habitantaro di Aljer, sive kom sklavi, sive kom reneganti (« Turki profesionala ») ; iti laste dicita, paradoxale konstitucas (plu ye la komenco kam ye la fino, tamen) lo precipua dil piratato Aljerana ; parolesas ofte pri sklavi qui sucesis ekirar lia stando, ma anke, plu ofte kam on povus kredar lo, pri volontala enmigranti ; a raskalo dotita pri la navigado, Aljer esas tre esperigiva urbo ; l'Europano qua konvertas su al Mohamedana religio konsideresas kom Turko, to quo grantas a lu la statuto maxim altaranga posibla en la Regentio Aljer ; nula ofico esas neacesebla a lu, mem ne olta di Regento ; a ta strategii individual, on adjuntos fenomeni politikal havinta kom konsequo enmigradi per ondi venanta de certena origini dum certena epoki (Korsikani preferanta esar Mohamedana kam Genovana ; Angli e Nederlandani kande Aljer esis la maxim bona departo-punto posibla por atakar la galioni Hispana ; (anciena Marhundi di Elizabeth I-a

di Anglia) ; la kompozanto Europana dil urbo nule esas marjinal o pasema ; l'islamo ne esas aparte obstaklo, adminime por la enmigranti venanta de la Mediteraneala rivo (la kazo dil Angli e Nederlandani esante diferanta) ; karakterizivi quale la sklaveso o la poligameso ne esas repulsiva ad omna personi (omno dependas de la fakteto kad on identigas su kun la kaptanto o kun la viktimo) ; la *capitan* reneganto qua grande minacesas se il judiciesas en Europa, havas vokeso restar en Aljer, kontraste al Turka janicharo veninta por richeskar rapide (se lu povas) e departar ; la Europani esas omnube, inkluzite interne dil Aljerana strukturo familial, kondicione ne obliviar vidar la mulieri (nek lia amorati) ; la janicharo despersuadita spozigar Mohamedana muliero di ca lando havas descendantanti kun Kristana sklavino ; la hemala sklavo Kristana, supozata nevidebla, renkontras libere la mulieri dil Mohamedana familii maxim severa e qui ne darfias konocar mem lia vicini. La dicita sklavo havas nerare descendantanti qui havos la nomo di lua mastro.

La totajo kompozas habitantaro maxim stranja, di qua majoritato havas vokeso mortar rapide (sklavi remante sur navi, repudiata mulieri ekpulsata de lia domo, yunineti parturante kande eli evas 11 o 12 yari), vivar kom celibuli (sklavi, janichari), sejornar provizore (« pasha » dum tri yari, sklavi povante retrokompresar), o havar descendantanti nur en nereguloza kondicioni (domala sklavi, janichari despersuadita mariajar su surloke). La homeosexualo esas preske oficala institucuro e praktikata tre trans la minoritato de personi quan

ol atraktas naturale. Ma, en Aljer, la mulieri indijesas od esas inkluzita, la janichari esas tro ofte celiba, e la sklavi, quin lia mastri oblivious tro ofte nutrar, serchas pekunio ube li povas. Ita cirkonstanci kreas samatempe ofro e demando por maskula prostituco.

Ad ica donataji demografial ja desfavoroza al genitado, on adjuntos la pesti rekurenta ; e tamen la habitantaro dil urbo mantenesas, grandaparte pro la enmigrado volontala o koaktata ; Aljer pluduras havar kapableso nocar.

La *lingua franca* - olta dil Mamamouchi di Molière – (en Franca teatrajo dal Franca autoro Molière on audigas ica dialekto por ridindigar personi NDLT) esas tre difuzita, forsan tam multe kam la dialektala linguo Araba lokal e kam la Berbera idiom, inkluzite interne dil familii kande la spozino esas sklavino ; parolesas pri mixuro di Provenciana, Italiana, Hispana e di Araba (onu tamen ne konfundez ol kun la pataouète dil komenco dil XXma jarcento).

La precipua forci politikal di Aljer esas la milico dil janichari e la Taiffa (korporaciono) di le « rais » (pirata kapitani), sempre interrivalessante. La Regento di Aljer, min o plu vasaligita di Konstantinoplo segun la periodi, navigas inter ita amba forci dum serchar unesme restar vivanta, e

pose kaptar omna pekunio quon lu povas atingar.

Ti omna qui arivas en Aljer voluntale, parolesez pri la Regento, pri janichari o pri Europana reneganti, atraktesas per la possiblesi richeskar rapide, quin ita urbo ofras. Sub la induturo dil diferi de sociala klasi o de religio, omni esas aventureri.

L'urbo, sencese minacata per atako Europana, inkluzetas en lua rempari, e l'akumulo granda de homi ibe esas evidenta. Ye poka disto, la richa familii havas rur-domi adube li povas sejornar agreable.

La lando, qua ne situesas an la marbordo esas poke konocata e timata, tam multe dal sklavi (plusa rapto di lu da tribuo sendus lu ad interna Afrika e cesigus definitive omna esperi retrokompresar od eskapar) kam dal Aljerani ; aparte, la tribuo Kabila nomata « Rejio di Kouko » esas sat potenta e sempre agitema. Ali Bitchnin havas kom spozino la filiino di sua rejo. [...]

(Artiklo extraktita de la libro LA REGENTIO DI ALJER, CHEFURBO DIL SKLAVESO BLANKA. LOR LA TEMPO DI HAEDO, DI D'ARANDA, DI KAVALIERO D'ARVIEUX, DI LAUGIER DE TASSY tradukita da Arnaud-Gonzague, Duko de Latour-Montbazillac)

Germania revigas la yunaro di Aljeria

Vidajo pri l'urbo Aljer

RAPORTAJO : Pro ke li desquieteskas pri domajita situaciono ekonomial e tre kritikema relate la povo politikal di lia lando, multa yun Aljeriani deziras ekpatriirar, precipue a Germania.

Aljer (Algeria) Da nia sendito specala

POS UN SEMANO kande la vetero esis olta di duranta pluvo super la bayo di Aljer, la suno retrovenis diskrete, dum la pasinta semanofino, super la terasi dil avenuo Didouche-Mourad, un de la stradegi komercanta dil chefurbo Aljeriana. Nefore, infre apud la quartero plebeyal Bab-el-Oued, amaso de pueri iudas futbalo, sur l'esplanado jacanta opoze a la maro. Avan la Granda Postoficeyo, olqua es edifico

segun imito moderna dil stilo islamana, heredita del epoko kolonial, studenti babilas quiete dum drinkar teo. Kande on questionas li pri Europa, li esas ne-estanchebla. «Pro la krulo dil preci di petrolo e di gaso (*NDLR : 97% de la recevaji dil exportaci*), la situaciono ekonomial divenis tre frajila en Aljeria. Omna preci augmentis, inkluzite ti por la maxim necesa produkturi. La gazolino pluchereskis de 40% depos

la monato januaro. Lore, cakaze, la plumulta yuni duras revar ekpatriirar e « la unesma skopo qua envenas nia kapo esas Germania » assertas Nirmala, evanta 21 yari, futura diplomizitino pri biologio. Ica yunino, qua ne esas velizita, quale multanombra Aljeranini, jus inquestis pri la efektigenda demarshi por startar « cursus » universitatal en München oder Berlin. En la vicina lando Francia la nombro de visti por la studenti Aljeriana augmentis de 5% en 2015. Ma la kondicioni por obtenar ico esas desfacila e nur apene 25.000 studenti studias en skoli Franca. Ico igas Germania tante plu atraktiva.

Lofti Boulefas, evo 18 yari, konsideras anke l'eventualeso livar lua lando. « Germania esas nia granda espero, lu ridetas. Danke la anteni parabolal « satellite dish », ni regardas la Franca programi televizional ed anke per la interreto ni havas kontakti kun la Aljeriani vivanta en Francia. Li informas ni ke depos la atenti, la situaciono esas tre desquietiganta por la Mohamedani habitanta en ta lando. La regardi chanjis, la parolo rasista liberigesis mem plu multe kam ol ja esis ante. Ico igas me anxioza, kompreneble, nam nulu de ni sustenas la terorismo. Lore, on pensas spontane pri Germania danke la jeneroza politiko amika al stranjeri dal bonkordia s-ino Merkel. E, danke ico, Germania esas nia preferata lando.

Rezolvinta, Reda Slimani, evanta 19 yari, expektas, il anke, mustos grande esforcar se ilu obtenos lua eniro-permiso por Berlin. Il prizus laborar por banko. « Un de mea maxim bon amikini enskribesas en

skolo por notarii en Germania. El esas tre kapabla e tre laborema ed el esas la unesmo de elua klaso. Ma kande elu facas demandi por probotempi, nulu respondas ad elu dum ke dicipuli min apta aceptesas quik. Kulpoza pri co esas ya elua Araba nomo. La desfido semblas grandega, nun. El sufras ma persistas. Quale elu, me volas recevar bona edukado profesional, mem se me devus retrovenir por laborar hike. »

Por Hamza Boubladad, evanta 21 yari, informatikisto, lo esas la cirkonstanci politikal en Aljeria qui senesperigas la yunaro mem se la situaciono koncernante la sekureso esas stabila. « Prezidanto en movebla fotelo, ico ne esas tre oportuna por l'imajo di Stato, lu dicas ironioze pri Bouteflika, la olda chefo malada e fatigata. Omno esas rigele klozita, klemata. La povozi tro fidis la rento petrolal e gasal sen esforcar krear industrii alternativa. Tunizia vivas per la turismo, ma koncernante ni, ni nulatempe kolokis en ta domeno malgre la beleso di nia peizaji e nia centi de kilometri an la litoro mediteraneal. »

La dicitu yunulo opinionas ke Germania esas ulaspeco modelo por mili de Aljeriani, malgre la recenta historio di Germania kun la nazismo. « La docado havas plu alta qualeso, la hospitali esas plu bona, lu substrekizas. Hike, malgre la tensi sociala ni ne agos revoluciono nam ni tro sufritis pro la intercivitana milito dum la yari 1990ma (*NDLR : plu kam 100.000 mortinti inter l'armeo e la grupi islamista*). Oportus kompleta chanjo di guverno-sistemo por instigar ni restar hike. E ne semblas ke ico esos en balda futuro. »

(Artiklo da FREDERIC GERSCHEL en la jurnalero *Le Parisien*)

TAO-TE-KING

Sequo dek-e-quaresma

XLVII

**Sen transirar la solio di onua pordo,
on konocas la mondo.**
**Sen regardar tra la fenestro,
on perceptas la SENCO dil Cielo.**
**Tante plu ulu iras adfore,
quante min lu savas prie.**

**Itaque la Sajo ne bezonas departar
por konocar omna kozi.**
**Lu ne bezonas vidar
por esar lucida.**
**Lu ne bezonas agar
Por efektigar.**

XLVIII

**Ta qua konsakras su al studiado
singladie kreskigas sua savo.**
**Ta qua praktikas la VOYO singladie
desinkombras su de sua savo.**
**Lu desinkombras su de ol,
desinkombras su sempre
por abutar tandem al ne-ago.**
**En la ne-ago nulo duras esar ne-
efektigata.**

**Onu ne savus ganar l'Imperio
altri kam per durar esar senfine
libera de agiveso.**
**La enti okupata esas ne-apta obtenar
l'Imperio.**

XLIX

**La sajo ne havas propra kordio.
Lu igas kom la sua la kordio dil
cetera homi.**
**A la benigna homi, me esas benigna,
a ti qui ne esas bona, me esas anke
benigna ;
nam la VIVO esas benigneso.**
**A la homi fidela, me esas fidela,
e fidela anke a ti qui ne esas lo ;
nam la VIVO esas fideleso.**
**La Sajo vivas silencoza en la mundo,
lu apertas larje sua kordio a la
mondo.**
**Omna homi regardas lu ed askoltas
lu.**
E la Sajo aceptas li kom sua infanti.

(Duro sequos)

HISTORIO DI ROMA

M. Fulvius Nobilior

Marcus Fulvius Nobilior, elektita kom konsulo, vinkis la Oretani : to quo obtenigis a lu, en Roma, l'ovaciono. Dum ica konsuleso, il vinkis freque la Etoliani, qui, unesme federiti dil republiko lor la milito di Macedonia, pose adheris la partiso di Antiochus. Pos koaktir li retretar en la fortifikita urbo Ambrakia, Fulvius acceptis lia submiseso ; ma il spoliis li de lia statui e de lia picturi, e triumfis pri la desvinkinti. Ita vinko, tante brilanta, celebresis per splendida laudo quan facis pri olu Quintus Ennius, amiko dil vinkero.

L.Scipio l'Aziano

L. Scipio l'Aziano, fratulo di Scipio l'Afrikano, quankam ne esante robusta, pruvis tante bone ilua kurajo en Afrika, ke il meritis la laudi da lua fratulo. Kom konsulo dum la milito kontre la rejo di Siria Antiochus il havis sua frato kom leutnanto, e vinkis ca rejo sur la monto Sipylos pro la fortuno di subita pluvo qua senpitigis la arki dil enemikaro. Scipio privacis Antiochus de parto dil rejo quan lua patro legacabis ad ilu, e

recevis, pro sua vinko, la surnomo di Aziano. Kurtatempe pose, pro ke il akuzesis sustraktir profite a su la pekunio dil spoliuro, il esis irona a karcero, kande Gracchus la patro, plebeyo-tribono, intervenis ed opozesis ad ico, M. Cato la Censoro, por stigmatizar Scipio l'Aziano, forprenigis lua kavalo.

Antiochus rejo di Siria

Antiochus rejo di Siria, havanta blinda fido a lua forteso e sub la pretexto retroprenar Lysimacheia, quan lua ancestri fondabis en Trakia deklaris milito al Romani qui kaptabis ol. Il invadas quik Grekia e lua insuli ; ma en olta nomata Euboia, il donas su a plezuri sensual qui febligas lua kurajo. L'arivo da Acilius Glabron vekas ilu, il prenas la Termopili de-ube il ekpulsesas danke la habila manovri da Marcus Caton ; il fugas lore ad Azia. Vinkita da L. Emilius Regillus, lor kombato naval, ube ilua navaro

komandesis da Hannibal, il retrodonas a Scipio l'Afrikano, lua filiulo, quan il kaptabis surmare. Scipio, quaze por dankar ilu pro co, konsilas ad il divenar amiko dil Romani. Antiochus, desprizante ica avizo, entraprezas lukto, proxim la monto Sipylos, kontre L. Scipio. Vinkita e retropulsata trans la monto Taurus, il ocidesis da lua

debocho-kompanuli, quin il frapabis lor l'orgio di festino.

Tradukuro extraktita de la verko : DE VIRIS ILLUSTRIBUS

NIA POEZIALA ANGULO

[Segun la konsilo da T. Sweetlove trovebla en la numero 4/2006 di *KURIERO INTERNACIONA* yen lineopa proz-tradukuro di poemo dal Franca poeto Charles Baudelaire.]

LA VINO DIL AMORANTI

Hodie splendida esas la spaco !
Sen morso, sen sporni, sen brido,
Ni departez kavalkante sur la vino
A feala e deala cielo !

Quaze du anjeli quin tormentas
Nepacigebla deliro furioza,
En la kristala bluajo dil matino
Ni sequez la mirajo lontana !

Molmente ociligite sur l'alo
Dil vortico inteligenta,
En deliro paralela,

Mea fratino, flanko an flanko natante,
Ni fugos sen repozo e senhalte
Vers la paradizo di mea revi !

Extrakturo de LES FLEURS DU MAL (*DI LO MALA LA FLORI*)

HOMEROS

L' ILIADO

Rezumo di lo preirinta: *Pro insulto facita da rejo Agamemnôn a lua sakrifisto Deo Apollôn punisas per mortigera epidemio la Akhaiani. Pos granda dispuo kun rejo Agamemnôn, la heroulo Akhillevs mustas cedar. Il imploras lua deala matro Thétis por pledar favore a lu koram Zevs la rejo dil Dei. Zevs konsentas grantar sua helpo ad Akhillevs e sendas mentiera sonjo ad Agamemnôn. Pro miskompreno, la Akhaiani volas departar e retroirar a lia hemo. La rejo e militisto Odissevs tamen probas despersuadar li agar tale, e tandem li preparas su a la kombato. Ma la Troiani avertita da Iris sendita da Zevs preparas su anke a la kombato. 'Nihilominus' amba partisi probas obtenar interkonsento por posibla paco. Ma Zevs sencese tedata da Hèrè aceptas ke fine erupiez la milito. Pos ke lua fratulo Ménélaos vundesis, rejo Agamemnôn incitas zeloze la Akhaiani a la milito balde komenconta. La kruelaji debutas senfiste ed esas hororinda. La Akhaiani komencas desvinkar lore Deino Hèrè rezolvas intervenar per suplikar Zevs qua paroleskas. Plu tarde Deino Athènè instigas Diomèdès kombatar sucesoze Arès la milito-deo. Pro diskurso dal divinisto Hélénos la Troiani rihavas kurajo e la milito divenas mem plu frenezioza. Senesperigita la spozino di Hektôr iras renkontre ad elua mariajito kun elua infanteto. Hektôr renkontras Paris ed esas provizora ceso dil kombati. Pose, Hektôr defias la Akhaiani e Menelaos volas luktar kontre il, ma lua kompanuli impedas lu acceptar ica kombato quan li opinionas esar tro riskoza por Menelaos. Ma fine Aias ed Hektor rezolvas interafrontar.*

Ilu parolis tale, ed il lansis ilua longa piquo vibranta e frapis la granda shildo di Aias. E la nerezistebla piquo penetris tra la sep bovo-feli til la lasta lamo bronza. E la deala Aias lansis anke ilua longa piquo, ed il frapis per ol la shildo glata dil Priamido; e la piquo penetris la shildo brilanta, e, perforante la kuraso artiste facita, laceris la tuniko

sur latero. Ma la Priamido kurveskis ed evitis la nigra Kèr.

Ed amba, rierektante lia piqui, precipitis su, simila a leoni manjanti di karno kruda, od a apri di qui la vigoro esas granda. E la Priamido frapis per lua piquo la mezo dil shildo, ma il ne perforis la bronzo di ol, e la pinto dil piquo tordesis ibe. E Aias saltante, frapis la shildo, quan il

tranchis per lua piquo, ed il haultigis Hektôr qua precipitis su, ed il vundis a lu la fauco, e nigra sango spricis de ol. Ma Hektôr havante kasko movanta ne cesis kombatar, e, retroirante, il prenis per lua fortia manuo stono granda, nigra e rugoza, olqua jacis sur la planajo, ed il frapis la mezo dil granda shildo kovrata per sep bovo-feli, e la bronzo resonis matide. E Aias levante suafoye stono mem plu granda, lancis ol per grandega vigoro. E, per ita stono, il ruptis la shildo, e la genui dil Priamido flexis, ed il falis renverse sub la shildo. Ma Apollôn rilevis il quik. E ja ili interfrapabus amba per lia espadi, asaltante l'unu l'altru, se la heraldi, anuncanti di Zevs e dil homi, ne arivabus subite, l'unu an la latero dil Troiani, l'altru an la latero dil Akhaiani kurasisita, Talthybios e Idaios, amba saja. E li levis lia ceptri inter amba militisti, e Idaios plena de prudenta konsili, dicis a li :

-Ne kombatez plu longatempe, mea kara filiuli. Zevs, qua brasas la nubi, amas vi amba, ad amba vi esas tre brava, quale ni omna savas. Ma la nokto venas, e lo esas bona obediar la nokto.

E la Télamôniano Aias respondis a lu :

-Ho Idaios, imperez Hektôr parolar. Lo esas ilu qua provokis al kombato le maxim brava de ni. Lu decidez, e me obedios, e me agos to quon il agos.

E la granda Hektôr havante kasko movanta respondis a lu :

-Ho Aias, ula Deo donis a tu la prudenteso, la forteso e la alta staturo, e tu dominacas per tua lanco omna Akhaiani. Ni cesez dum ca dio la lukto e la kombati. Ni kombatos itere plu tarde, til ke ula Deo rezolvez pri co e donez a l'una de ni la vinko. La nokto arivas, e lo esas bona obediar la nokto, en la skopo ke tu joyigez proxim la navi Akhaiana tua samcivitani e tua kompanuli, e ke me irez al grand urbo di rejo Priamos, joyigar la Troiani e la Troianini ornata per longa robi, qui pregos por me en la templi deal. Ma ni ofrez a ni reciproke famoza donaci, por ke la Akhaiani e la Troiani dicez : Ili kombatis pro la deskonkordo qua brulas la kordii, e tamen li separis su kun amikeso.

Parolinte tale, il ofris ad Aias la espado surhavante arjenta klovi, kun gaino e rimeni artiste laborita, e Aias donis a lu brillanta espado-zono purpurea. E li foriris, l'unu vers l'armeo dil Akhaiani, l'altru vers la Troiani. Ed iti joyis turbe, kande li vidis Hektôr sana e sekura, eskapinta de la nevinkita manui e de la forteso di Aias. E li fordunktis lu vers la Urbo pos desesperir pri lua salvo.

(Duro sequos)

TILL STRIGOSPEGULO

La dek-e-triesma rakonto

(*Dicas, quale Strigospegul' lor la meso Paskal pleas tala dramato, ke la sacerdoto e lua keleristino interfrapas kun la rurani.*)

Kande nun Pasko divenis proxima, lore la sacerdoto parolis a Strigospegul', la mes-helpisto, ke hike esas la kustomo, ke la rurani sempre dum la nokto di Pasko pleas tala dramato, quale nia Sinioro riviveskas ek la tombo, ed il helpez por ta skopo, nam lo esas la tradiciono, ke la sakristi aranjas e guidas ico. Lore Strigospegul' parolis e pensis, quale la dramato pleesos sucesoze kun la rurani, ed il dicis a la sacerdoto : « Ma esas ya nula rurano hike, qua esas instruktita, vu devas por co prestar vua servistino a me, elu certe savas lektar e skribar. » Lore parolis la sacerdoto : « Yes, yes, prenez nur por ta skopo singlu, lu esezi muliero o viro, qua povos helpar tu. Anke plurfoye mea servistino partoprenis co. » Al keleristino ico plezis, ed el volis esar la anjelo en la tombo, nam

el savis memore ica rimaro. Lore Strigospegul' serchis rurani e venigis li kun su e li volis esar la tri Santa Mulieri. E Strigospegul' docis a rurano lua rimaro en la Latina. E la sacerdoto esis nia Dea Sinioro, qua esis riviveskonta de la tombo. Kande do Strigospegul' venis an la tombo kun lua du rurani, qui esis vestizita quale la Santa Mulieri, lore la keleristino quaze la anjelo en la tombo parolis la rimaro en la Latina : « QUEM QUAERITIS ? Quan vi serchas hike ? » Lore parolis la rurano, kom la maxim avana Santa Muliero, quale Strigospegul' docabis a lu : « Ni serchas olda tuerta sacerdoto-putino. »

Kande la keleristino audis ico, ke el esis mokita pro sua tuerteso, lore el divenis tote furioza kontre Strigospegul' e saltis ek la tombo ed intencis falar adsur ilua vizajo per la

pugni. Ed el frapis ulaloke hazardoze ed atingis un rurano, di qua un okulo groseskis. Kande l'altra rurano vidis ico, ante ita frapis hazardoze ulaloke ed atingis la keleristino che la kapo talmaniere ke la ali forfalis de elu. Kande la sacerdoto vidis co, lore il lasis falar la flago e venis helpar sua keleristino e tiregis un rurano per la hararo ed interfrapis kun il an la tombo. Kande l'altra rurani vidis ico, lore li adkuris, e produktesis granda klamado e li kushigis la sacerdotacho kun la keleristino sube, e la rurani, la du Santa Mulieri, ibe anke kushis sube, e la cetera rurani mustis ristacigar li. Ma Strigospegul' atencabis la eventajo e departabis justatempe e kuris ek la

kirko adextere e livis la vilajo adube il ne retrovenis.

Deo donez a la vilajani plu bona fortuno por trovar altra sakristo.

(Duro sequos)

ANEKDOTO HISTORIAL

Mortigo-projeto kontre A. H. esis preparata

historiisto exploris la arkivi dil FBI (polico federal di Usa), ube il trovis

LA FBI POR SOKURSAR HITLER

Dum ke il entraprezis inquesti por redaktar libro pri la historio dil Usana «gangster»-i Hebreia, la historiisto Robert Rockaway renkontris olda mafiano surnomizita ‘Dutch’. Ita laste dicitu naracis a lu peripecio nekonocata, t.e. olta di viro qua komence dil yari 1930ma volis engajar «gangster» Hebreia por asasinar Hitler. Pro ke il esis skeptika, la

dokumentaro olqua vermente reportis projeto por mortigar Adolfus

Hitler e mem minaco sendita al ambasaderio di Germania en Washington, « la dokumentaro, di qua la numero esas 65-53615, explikas detaloze projeto implikanta viro. Ita projeto esis dum la periodo di lua organizo-tempo, ma probable vanigesis dal Usana ministerio pri Judicio. Por impedar incidento havonta konsequantaji internaciona – Usana civitano ocidanta duktanto Germana -, la sekureso-trupi Usana forsan helpis por salvar Hitler. » L'aludita historiisto publikigis kopiuri dil dokumenti original sur la ret-situo dil revuo *Tablet* e trovis du letri sendita al ministerio pri Judicio, indikanta ke ca projeto por asasino diskutesis entuziasmoze en la medio dil Usana mafiani Hebreo.

La prokuratoro generala di Usa demandabis a J. Edgar Hoover, llore direktisto di seciono che la ministerio pri Judicio, olqua plu tarde divenos la FBI, entrapreza rapidamente inuesti por trovar l'autoro dil minaci. La agenti probis obtenar informi che lia kontakto-personi interne di la Usana krimino-medio Hebreo, precipue la proximi di la chefj dil « gang »-i, nome Meyer Lansky e Bugsy Siegel. La explori entraprezita en plura urbi Usana, inter li esas New York, Chicago, Phoenix e Philadelphia, nulatempe posibligis identigar la komanditero di ca projeto.

(Segun artiklo publikigita en la diala jurnalo DIRECT MATIN)

La misterioza civito Tiahuanako

[*La civito Tiahuanako jacas sudeste del maxim misterioza de omna lagi : la lago Titikaka. Lu situesas ye 3.800 metri de altitudo, kovras areo de 6.900 km² e havas dimensiono de aproxime 220 km ye 110 km. Ula profundaji superesas 300 metri. Oi esas un de la skarsa lagi videbla de la kosmala spaco.]*

La historio di la lago Titikaka esas sat extraordinara. Segun semblo plu kam cent milion yari ante nun granda quanto de aquo dil oceano Pacifika esis izolita meze di la kordilieri dil Andi per perturbi geologial

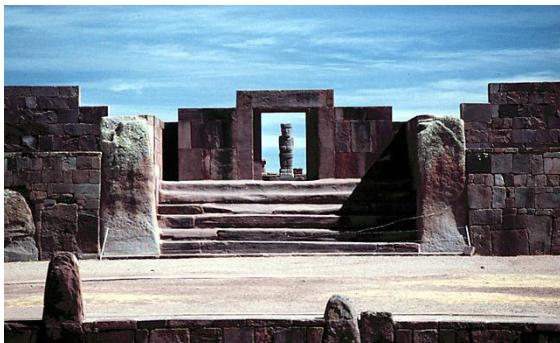
koncernante acenso di sulo, olqua esas l'origino di Sud-Amerika. Kaptita en ita maro interna, multa marala speci animala e vegetal duris evolucionar exter lia bersilo di origino, nome l'oceano Pacifika.

En la regiono, on trovas grandanombra konki fosiliga. Ultree, peskisti adportas konstante de la maro specimeni dil bestiaro oceanal, quale esas hipokampi e diversa speci de « *hyallela inermis* », to quo esas tre astonanta koncernante lago ek nesalizita aquo, ye preske 4.000 metri de altitudo.

La lago Titikaka esas interna maro

On darfaz supozar ke mult altra transformi geological eventis depos la tempo dil formaco di ta maro interna e ke tala chanji havas ankore loko nia-epoke. Ica regiono subisas tempope tertremi, to quo povus explikar parte ula punti geografial pri la civito Tiahuanako.

Tiahuanako esis anciena portuo situata an la rivi di la lago Titikaka

Nome, olim, Tiahuanako esis anciena portuo situata an la rivi di la lago Titikaka. Ma stranjamente, lua ruinaji jacas ye 18 km sude de ca lago e ye 30 metri plu alte kam la nuna rivi. La pokopa recenta perturbi

geologial povas explikar ica bizarajo ma ne dum tante kurta periodo di tempo, nam segun la historiisti ica loko arkeologial ne evus plu kam 1.500 yari oficale.

La Pordo dil Suno

Altra elementi atestas origino multe plu anciena kam la versiono ofical.

Sur la loko arkeologial di Tiahuanako, an l'angulo nordwestal di strukturo nomata Kalasasaya, stacas la Pordo dil Suno. Sur la friso di la lintelo di ca monolito (larjeso : 3,75 metri, alteso 3 metri, dikeso 50 cm) pezante plu kam 10 tuni, figurizesas stranj animali. Exemple, on povas identigar elefanto quan on nulatempe renkontris sur la kontinento Amerikan. Existis nur « *cuvieronius* »-i, t.e. speco prehistorial proxima al elefanto, ma di qua l'extingeso evas de 10.000 yari ante Kristo. Ico ne esas l'unika tala kazo.

Toxodonti

Nome, on trovas anke toxodonti (mamifero amfibio, rezultajo dil sexuago inter rinocero ed hipopotamo) qui prosperis 1,6 milion yari ante nun, e qui extingesis 12.000

yari ante nun, lor la fino dil 'pleistocene'. Ne min multe kam 46 figurizi pri kapi di toxodonti trovesis sur la aludita loko arkeologial e ne nur sur la Pordo dil Suno. On trovas anke altra desaparinta speci quale la « sheldoterium» (quadripedo giornala), e la "macrauchenia" (similesante kavalo).

"macrauchenia"-i

Plusa punto iras a la sinso di origino antediluvia di ca loko arkeologial. Profesoro Arthur Posnansky (1873-1946), Boliviano de Germana origino, studiadis Tiahuanako dum kinadek yari, por tale dicar dum lua tota vivo. Inter altri, il entraprezis explori astronomial ed arkeologial pri la orientizo dil Kalasasaya. La ensemblo dil strukturi di la loko arkeologial semblas konkordar kun la situesi azimutal dil sunlevo e dil sunkusho, segun maniero tre preciza. Tamen A. Posnansky deskovris mikra dифero. Il demonstris ke lor la konstrukto dil Kalasasaya, la Tero inklinesis ye $23^{\circ}8'48''$. Ita inkleso di nia planeto nomizesas « l'obliqueso dil ekliptiko», e segun la Konfero Internaciona dil Efemeridi qua igis oficala en 1911 lua kurvo di konkordo de yaro a yaro, olu varias de $22^{\circ}1'$ til $24^{\circ}5'$, e $23^{\circ}8'48''$ konkordus kun **15.000 yari ante Kristo.**

La orientizo dil Kalasasaya

Opoze a ta revelajo, ica omna kalkuli riverifikesis sorgoze da altra ciencisti quale, exemple, D-ro Hans Ludendorff (Direktisto dil Observatorio Astronomial di Potsdam, dum la yari 1930ma), D-ro Friedrich Becker dil Instituto Specula Vaticana, P-ro Arnold Kohlschutter dil universitato di Bonn, e D-ro Rolf Müller dil Instituto Astronomial-Fizikal di Potsdam.

Pos tri yari de laboro, li omna konkluzis ke la laboro di Posnansky esis justa.

15.000 yari konkordus kun periodo di la fino dil ero glacial, perturbata per plura diluvii destruktera, qui plagesis a plura regioni dil mondo, to quo povus furnisar komenco di expliko ad altra bizarajo di ca loko.

LA DEVASTERA EFIGI DI MAREEGO

La explori da Posnansky montris ke la aludita civito es nefinita, quaze interruptita per evento importanta, quale ula katastrofo, lor ke la konstrukturo esis preske finita. Ultree, esas poka skeleti trovata sur ca loko, ma en la cirkumaji, la trovata skeleti mixetas al restaji dil bestiario maral, segun maniero kompletamente kaosatra. Quale on povus evitar pensar pri mareego asociata a un de la periodi di diluvio ?

Komprende, se on mantenas la hipotezo ofical dil evo di la konstrukto ye 1.500 yari ante nun, ico evidente esas tote ne sencoza.

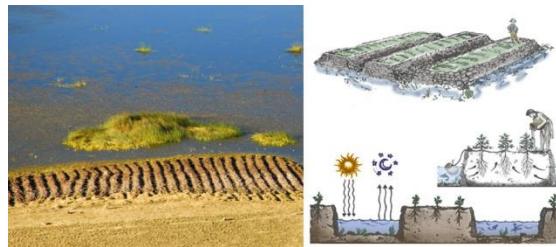
VIRAKOCHA, DEO CIVILIZERA, REJO DIL FULMINO E DIL TEMPESTI, ED ANKE DEO DIL AQUO

Ita loko arkeologial dedikesas a Virakocha, di qua la reprezentajo videsas apud multa desegnuri tote nekonocata. Virakocha esas la precipua Deo di le Inka, lu esas la Deo kreera, , rejo dil fulmino e dil tempesti, il simbolizas la Deo dil aquo.

Segun la legendi, lu esis altastatura, havanta klara pelo e longa barbo. Il vehabus sur voyo irante del Nordo al Sudo, docanta la diversa populi lor lua paso e donante a li tekniki pri agrokultivo same kam laboro-savo pri arti, il transirigis li del statuto di sovaji ad olta di civilizita homi. Virakocha konsideresis kom la filiulo dil suno.

Segun semblo la habitanti di Tiahuanako, nomizita anke la populo di Virakocha, dominacis perfektamente l'agrokultivo e segun maniero tilextreme perfektigita e komplexa, olqua konfuzigas la ciencozi ankore hodie. En ca regiono, esis versimile experimenti koncernanta multanombra planti toxika por divenigar oli manjebla. La analizi montras ke esis ulaspeca tekniko por destoxikigar. Certena suli qui aranjesis dum la prehistorio, utiligas tekniki qui tre superesas nia moderna manieri kultivar, lo esas la kazo di le « waru waaru » (nomizita tale dal Amerik-Indian i di ta regiono). Ica tekniki agrokultival esas tante

perfekta e komplexa ke oli atraktis l'atenco dil guvernerio Bolivian same kam dil organismo internaciona pri developado. Li projetas entrapreza probi, utiligante ca metodi, en altra regioni dil mondo, havante la reputeso esar desfacile kultivebla.

Waru Waaru tekniki ancestral supera a nia kultivo-tekniki moderna

Esas hike multa punti komuna kun Osiris, la granda civilizer. Existas mem legendi lokala aludante Thunupa-Virakocha, olqua semblas konkordar kun la legendo pri Osiris ye plura punti.

En lua libro « La traco dil Dei », Graham Hancock analizis kelka punti komuna en amba legendi :

« Amba esis granda civilizeri, amba esis viktimi di komploto, amba lokizesis interne di recevuyo (kofro, barko), amba forjetesis aden l'aquo, amba pose driftis sur rivero ed atingis la maro ».

Existas altra indici qui plufortigas la ligili inter ita du deaji.

La anciena barki tradicional, qui esas ankore fabrikata sur la insulo Suriqui, sur la lago Titikaka, similesas la rem-bateli Egiptian olqui utiligesis por transportar kolosa bloki ek petri sur la fluvio Nil.

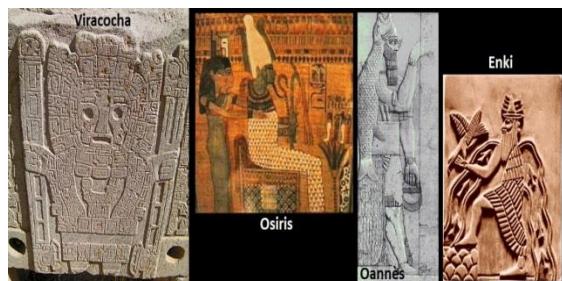
Pluse, on trovis la sama tekniki, por facar muri apta rezistar la tertremi, kam en Egiptia, kun plufortiganta helpili metala injektizita en la stoni e kun la sama preciza ajusti.

Barki tradicional fabrikita sur la insulo Suriqui, sur la lago Titikaka

Por finar, Virakocha esas ofte reprezentata kun aquo, kun motivi ek skalii. Lu esas la Deo dil aquo quale Osiris, e quale Oannes ed Enki cetera, ed ilu ofte reprezentatas kom homo fisha. Sen忘记ar ke Enki esis, lu anke, granda civilizero, e ke lu konocesas pro docir l'agrokultivo ed

altra tekniki al homi, en Mezopotamia.

En la ordino : Virakocha, Osiris, Oannes, Enki

KAD ICA QUAR DEI ESUS EN LA REALESO LA SAMA ?

Ka la tekniki Sumerana transmisisis al Egiptiani, pose a le Inka, dum la prehistorio ?

Ma quale ?

Altra loki arkeologial segun semblo evas anke de la fino dil ero glacial, t.e. 10.000 yari ante Kristo.

(Segun artiklo trovata sur la interreto)

NOVELO : SUPEO FESTAL EN LA QUARTERO MARAIS

La quartero Marais sur la loko dil nuna 3ma e 4ma distrikto di Paris, esis dum la XVII-ma yarcento la centro dil vivo aristokratal dil Franca chefurbo. La granda familii dil nobelaro, dil judiciala oficistaro, dil richa borgezaro posedis ibe bela domi sinioral, di qui la tipo reprezentativa esas la domo sinioral di S-ino de Sévigné, okupata hodie per la Muzeo Carnavalet. Ita quartero, olqua mantenis multa restaji di pasinta tempi en la vicineso dil placo di le Vosges, divenis dum la XIX-ma yarcento quartero di laboristi, plebeyaral, un de la centri dil aktiveso komercal ed industrial di Paris. La kontrasto inter la dekoruro aristokratal di olim e la vivo borgezal dil tempi moderna inspiris ica poeziatra fiktivajo a un de la skriptisti qui konocis ed amis maxim bone Paris ; A. Daudet situis en ita dekoruro plura de lua rakonti, precipue l'intrigado di lua romano « Fromont jeune e Risler aîné ».

S-ro Majesté, fabrikanto di « aquo di seltz » (gasoza aquo) en la quartero Marais, jus partoprenis modesta supeo kristnaskal che amiki dil placo

Royale, e retroiras a lua habiteyo dum kantetar... Du kloki sonas che la kirko Saint-Paul. « Quante tarda lo esas nun ! » dicas a su ca honesta

viro, ed il hastas, ma la pavaro esas glitiganta, la stradi esas obskura, e ultree en ica diablatra quartero anciena evanta del tempo kande la veturi esis skarsa, esas multa jirkurvi, anguli, terminizuri avan la pordi por la uzado dil kavalkanti. Ica omno impedas irar rapidamente, precipue kande on ja havas la gambi kelke pezoza e la okuli konfuzigita per la tosti dil supeo festal.

FABRIKANTO DI AQUO DI SELTZ

Supeo festal en medio aristokratal di olim

Sur omna sifoni di la fabrikerio, sur lua etati, la komenco di lua letri, tale ostentas e splendidesas la anciena blazono di le Nesmond.

Pos la portalo, lo esas la korto, larja korto aerizita e klara, olqua dum la jorno, kande ol aperteskas, furnisas lumo a la tota strado. Funde di la korto esas granda konstrukturo tre anciena, nigra muro brodita e fasonoza, fera balkoni rondigita, petra balkoni havante pilastri, grandege fenestri tre alta e kronizita

Tandem s-ro Majesté arivas heme. Il haltas opoze a granda portal ornata, ube sub la lumo di la luno brilas skudo, nove orizita, reprezentanta anciena blazono olquan il divenigis fabriko-marko :

EX DOMO SINIORAL NESMOND

MAJESTE JUNIORA

per frontoni, kapiteli qui plualtigesas an la lasta etaji quale ula nombro de tekteti en la tekto, e fine sur la kolmo, meze dil ardezi, la luki dil mansardi, ita luki esis ronda, eleganta ed enkadrizita per girlandi quaze speguli.

Adjuntite ad ico esas granda perono petra, rodita e verdigita per la pluvo, magra vito qua akrochesas a la muri, tam nigra, tam tordita kam la kordo qua ocilas ibe supre an la pulio dil granario transmisanta nedefinebla

forta sentimento pri oldeso e tristes... Lo esas l'anciena domo sinioral Nesmond.

Dum la jorno, l'aspekto di ca domo sinioral ne esas la sama. La vorti : Kaso, Vendeyo, Enireyo di la laboreyi videsas tre klare per ora literi sur la anciena muri, vivigas oli, plunovigas oli. La kamioni dil fervoyo shanceligas la portal ; la komizi venas al perono surhavante plumo an la orelo por recevar la vari. La konto es inkombrata per kesti , korbi, palio, pakigo-telo. Tu koncias ke tu esas en fabrikerio... Ma pro la nokto , la granda silenco, ita luno vintral, qua, en la pelmano dil komplikita tekti jetas e kunmixas la ombraji, la antiqua mansio (domo) di le Nesmond rihavas lua aspekto sinioral.

La balkoni esas dentela ; la honor-konto plugrandeskas, e l'ancien eskalero quan lumizas neregulala aperturi, prizentas anguleti simila ad olti di katedralo, kun nichi vakua e gradi bizara qui similesas altari.

Itanokte, precipue, S-ro Majesté judikas ke lua domo havas aspekto stranje grandioza. Dum traivar la konto dezerta, la bruiso di sua pazi impresas ilu. L'eskalero semblas a lu esar grandega, precipue tre penoza por acensar. Lo esas probabilmente l'efekto di la supeo festal... Arivinta che la unesma etajo, il haltas por respirar, e proximeskas a fenestro. Ico esas glorioza sentimento kande on habitas domo historial ! Sioro Majesté ne es poeto, ho tote ne ; e tamen, dum regardar ica bela konto aristokratal, ube la luno extensa strato de blua lumo, ica anciena lojeyo di granda sinioro semblante tante bone dormar pro olua tekti langoranta sub lia nivo-kapuco, il

haveskas idei pri la transa mondo : «Nu ?... tamen, se le Nesmond rivenus... »

Itainstante, fortia bruiso di klosketo sonas. La portal havanta du klapi apertesas, tante rapidamente, tante bruske, ke la strado-lanterno extingesas ; e dum kelka minuti produktesas ibe, en l'ombro di la pordo, konfusa bruiso de froli, de susuri. On interdisputas, on hastas por enirar. Yen servistuli, multa servistuli, karosi tote ek speguli brilestanta sub la lunlumo, porto-stuli ocilanta inter du torchi di qui la fairo divenas plu vigoriza pro la aerfluo dil portal. En periodo di tre poka tempo, la konto esas inkombrata. Ma pede dil perono, la konfuzeso cesas. Homi ekiras la veturi, intersalutas, eniras la loko dum babilar quaze li konocus la domo. Esas ibe, sur ca perono krumpli di silko, klikto di espadi. Videsas nur blanka harari gravigita e matida per la pudro ; audesas nur mikra voci klara, kelke tremanta, mikra ridi sen sonkoloro, pazi lejera. Ita omna homi semblas esar olda, tre olda. On perceptas okuli senviva, juveli dormanta, anciena silkaji rekamita, mildigita per nuanci chanjema, quin la lumo dil torchi brilgas per milda brilo ; e super ica omno flotacas nubeto di pudro, olqua acensas del hari kombinita, volvita en lokli, lor singla de ta jolia reverenci, kelke starchita per la espadi e la granda korborobi...

Balde la tota domo semblas esar fantomizita. La torchi brilas de fenestro a fenestro, acensas e decensas en la turnado dil eskaleri til la luki dil mansardi qui havas lia cintilo di festo e vivo. La tota mansio sinioral Nesmond iluminesas, quaze

granda stroko da sunkusho lumizabis olua vitro-folii.

« Ho ! Deo mea ! li produktos incendio !... » dicas a su S-ro Majesté. E cesante astonegesar, il probas sukusar la torporo di lua gambi e decensas rapidamente aden la konto, ube la lakei jus acendis granda fairo klara.

S-ro Majesté proximeskas ; il parolas a li. La lakei ne respondas a lu e pluduras interkonversar tote deslaute, sen ke la minim granda vapro ekiras lia labii en l'ombro koldega di la nokto, S-ro Majesté ne esas kontenta, tamen un kozo quietigas ilu, lo esas ke ita granda fairo qua flamifas tante alte e tante rekta esas stranja fairo, nome ol esas flamo sen kaloro, qua brilas e ne brulas. Kalmigita calatere, ilu transiras la perono ed eniras lua magazini.

Ita magazini dil teretajo esis probablemente olim bela acceptosaloni. Peceti ek matidigita oro brilas ankore en omna anguli. Pikturi mitologial turnas an la plafono, cirkondas la speguli, flotacas super pordi en nuanci nepreciza, kelkete nebrilanta, quale la memoro dil pasinta yari. Desfortunoze ne plus esas kurteni nek mobli. Nur korbi, granda kesti plena de sifoni havanta stana kapi, e la sikigita branchi di olda lilaciero, olqui acensas tote nigra dop la vitro-folii. S-ro Majesté dum enirar, deskovras lua magazino plena de lumo e de homi. Il salutas, ma nulu atencas il.

La mulieri kun brakii interplektita kun lia akompananti duras facar mieni ceremonioze sub elia satina pelisi. On promenas, on konversas, on

dispersas su. Vermente, ica omna olda markezi semblas esar heme.

Opoze a mur-panelo pikta, mikra fantomo haltas, tote tremante :

-« *Kande on pensas ke ico esas me, e yen me esas hike !* » ed elu regardas ridetante ula Diana qua stacas en la lingo-paneli, tenua e rozea, havante krecento sur la fronto. « *Ho Nesmond, venez do por vidar tua blazono !* » ed omni ridas dum regardar la blazono di le Nesmond olqua expozesas sur pakigo-telo, kun la nomo Majesté sube.

« *Ha ! ha ! ha !...Majesté !...Esas do ankore Majesté-i en Francia ,* » (Majesté signifikas Sinioro Rejo en la Franca NDLT).

E lore esas gaya jokema paroli senfine, mikra ridi havanta sono di fluto, fingri adsupre, boki qui facas mieni...

Subite ulu klamas :

-Champanio ! champanio !

-Ma no...

-Ma yes !...yes, se ico esas champanio...Nu, komtino, rapide ni juez mikra supeo festal.”

Lo esas l'aquo di seltz di S-ro Nesmond quan li kredis esar champanio. On ya opinionas ke lu esas kelke koruptata ; ma ico es negrava ! On drinkas ol tamen; e pro ke ita kompatinda mikra fantomi ne havas tre solida kapi, pokope ica spumo di aquo di seltz animas li, ecitas li, instigas li al deziro dansar. Menueti organizesas. Quar habila violonisti quin Nesmond venigis komencas plear ario da Rameau, tote en trioleti, tenua e melankolioza en olua vivozeso. Ol esas vidinda la

spektaklo di ta jolia oldini qui turnas lente, salutas segun la mezuro ed havas mieno grava. Elia ornamenti pro co esas riyunigita, ed anke la ora jileti, la vesti rekamita, la kalcei (shui) havanta bukli diamantizita. La paneli ipsa semblas rivivar dum audar ica anciena arii.

L'anciena spegulo, inkluzita en la muro depos duacent yari, rikonocas li anke, e tote skrachita, nigrigita an la anguli, ol lumizesas milde e retrosendas lia imajo a la dansanti, kelke efacita, quaze emocigita per ula regreto.

Meze di ta omna elegantaji, S-ro Majesté sentas su jenata. Il blotisis su dop kesto e regardas...

Pokope tamen arivas la jorno. Tra la vitrizita pordi dil magazino, on vidas la konto blankeskar, pose la supra parto dil fenestri, pose tota latero dil salono. Segun quante la lumo venas, la vizaji efasesas, kufuzas. Balde S-ro Majesté vidas nun nur du mikra violini tardeskanta en angulo, e quin la jorno vaporigas dum tushar li. En la konto, il perceptas ankore, ma tante nepreciza, la formo di portostulo, kapo pudrizita trasemata per smeraldi, la lasta cintili di torcho quan la lakei jetis adsur la pavaro, e qui intermixas kun la fairo dil roti di transporto-veturo enirante bruisoze per la apertata portaloo.

(FINO)

NOVA BLOGO : Mondo Idala

Recentamente, nia samideano Partaka savigis ni che lua forumo ICO, pri la existo di nova blogo titulizita : MONDO IDALA publikigita da Brian Drake. Ol redaktesas en korekta Ido e me gratulas la autoroo pro lua granda progresi en nia idiomoo komuna. Me povis nur desfacile intelektar lua plu multa pensi, nam il esas altanivela ed idealista intelektozo e me esas nek intelektozo nek tre idealista (me esas nur bigota, ed ico esas altra kozo). Tamen, me kompreenis bone la linei quin me riproduktas sube, nam me opinionas same :

«Nuntempe ne esas multa Idisti, e do ne multa lekteri. Ma lekteri ne venos se Ido esas preske nekonocata.

Ni Idisti esas tre (tro) tacema. Ni ne-ofte apogas tala laborado. Ni ne kompras la libri o parolas pri oli. Ni ne komentas ye la blogi. Ofte ni mem ne komunikas kun altra Idisti, ma traktas la L.I. kom privata ludo o kapruptilo.

Se ni facas bruisetoo, mem nur inter ni, altri audos. Audante, uli askoltos. »

Brian Drake esas perfekte justa. Nia adepti di la L.I. di la Delegaciono esas tro poke agema e tro dormema. Multe plu, exemple, kam la adepti di altra simila movado, nome olta di Interlingua. Pro quo ? Me esas tentata pensar ke ico esas la rezultajo di la stupida alineo di la regularo dil ULI, previdanta ke nia Interlinguo povas modifikesar irge-kande. Multa homi ante me, probis abolisigar ica alineo, ma tote vane. Esis sempre frenezioza homi, qui defensis ol fanatikamente e qui

impedis la adopto di plu saja aranjuri. Kom rezultajo, nia Interlinguani interdisputis ardoroze por impozar lia reformi, ed, eventuale, refuzar o refuzigar olti da altra personi. Lo esabus plu sagaca adoptar la principi quin me rekondendas ye la komenco di singla de mea butelini, nome : propozar nova formi e vorti per la uzado e la literaturo (ma prudente) e lasar al cetera uzanti di nia komuna idiom, la libereso adoptar oli o ne. E tolerar la liberesi dil altra adepti di Interlinguo. Tale, on evitus disputi, kelkafye tre violentoza e sovaja e qui tre nocis nia movado. Forsan, memore ad ico, nia Interlinguisti preferas, subkoncie, esar dormema Ico esas tre regretinda e me deploras lo. Ma malgre mea esforci, me ne sucesis chanjigar la dicitu alineo e mem atraktis a me la furioza iraco di kelka personi. Me nur povas esperar ke la situaciono evolucionos uladie, ma duminstante la mala tradicioni, havanta mala konsequantaji, permanas.

JM :::- :::

Kelka reflekti pri nia linguo komuna NO

Omni savas ke me prizas Interlingua e ke me komparas ofte Interlinguo ad ol. Advere omna konstruktita lingui havas lia avantaji e detrimenti. Esperanto esas la maxim difuzita e forsan la maxim simpla, ma ol havas kelka granda defekti : chapelizita literi, obligala akuzativo e ne tre granda precizeso, ultre la fakteto ke ol havas aspekto forsan tro artifical (ma, meajudike, ico ne esas granda problemo). Interlingua, opozite, havas aspekto di bela linguo natural e romanal. Ol esas facile komprenebla, unesmavide, por lekteri qui parolas (o savas) un o plura lingui romanal. La problemo esas ke lua formi tro natural postulas granda esforco por memorigo, nome esas tri infinitivi prezenta, la subjekti ed adjektivi ne havas sistematra dezinenci, la afixi esas, quale en la lingui natural, kapricoza, e ne tote logikoza. Ico, mem se la gramatiko di ta linguo esas simpla, postulas grand esforco di la memoro. Tamen,

un de la seduktiva traiti di Interlingua esas lua libereso, on povas uzar diferenca vorti o formi di vorto por la sama kozo. Certe, esas homi qui ne esas kontenta pri co, ma ico ne produktas furioza ataki e polemiki quale che la adepti di Ido. Ultere ica posibleso disponar plura sinonimi – to quo kalmigas la reformemi e ne desquietigas la stabilisti – on havas anke la libera uzado di perifrazi. Advere, ica traito havas kom origino tote negativa reguli di Interlingua. La Interlingua-ani ne havas la posibleso uzar sufici klare definita por formacar nova vorti. Pro ke lia idiom esforcas esar komuna linguo dil romanala patuazi, li ne havas la posibleso formacar komposta vorti, simile a la lingui romanal. E lia vorti, teoriale, devas havar kom origino tri fonto-lingui. Lore en kazoo di problemo, la unika solvuro esas uzar perifrazi tam kurta kam posible. Me opinias ke, kelkakaze, ico esus tre sencoza anke en Interlinguo. Nome,

ni havas, oficale, la dizastroza vorto « kruo » qua venas de la Angla « crew ». Yes, esas problemi se onu volas uzar altra vorto, nam la latinida vorti ne posibligas krear tote reguloza vorto qua fitus kun to quo ja existas. Ma « kruo » povas facile, parole, konfundesar kun : « truo » e « pruo ». Pro quo ne uzar vicee perifrazo ? Me uzas e.g. la perifrazo havanta la sama senco «akompananta esquado ». Ico fitas plu bone kun nia latinatra linguo e ne produktas irga problemo pri komprenebleso. Adminime, me uzas ica perifrazo de longa tempo e nulu remarkis ulo o protestis, til nun. Altra kozo, quan ni povus imitar de Esperanto, cafoye, esas la fakteto ke kande onu ne savas qua prepoziciono uzar on povas ne uzar prepoziciono e remplasigar ol per akuzativo, kande la signifiko di la

frazo duras esar klara. En nia Interlinguo, ni ne disponas akuzativo, ecepte en preciza kazi, ma me judikas ke ni povas, kande la senko di frazo duras esar klara, karear prepoziciono sen uzar akuzativo. E sen utiligar tro ofte la nepreciza prepoziciono « ye ». Me agis lo plurafoye, e til nun, nulu remarkis lo, nek expresis kritiko.

Nia linguo havas la fortuno esar en la mezo di la du altra interlingui, e, kelkafoye, ni povas adoptar vorti e reguli di nia parenta idiom. Sen detrimento por la qualeso e l'uneso di nia linguo. Regretinde, la Idisti havas mentaleso tro rigida, samatempe reformema e strete ortodoxa. Ma, koncernante me, me pensas ed agas diferante.

JM :::- :::

La dormo ante nokto-mezo –

P-ro Stockmann di Heidelberg facis recentamente kelka experimenti interesanta qui demonstras unfoye plusa quante la homo moderna pekas kontre la maniero natural vivar. Selektinte kom objekti dil experimento plura personi qui sufriis pro persistema nedormado, il surveyis tre strikte la ritmo di lia vivo singladial. Il atingis ita astoniva konstato subversanta : ad adulti l'instanto maxim oportuna

por la dormo esas de 7 kloki vespere til aproxime 11 kl. ½ nokte ; ita quar hori e duima di dormo esas tante restauranta ke oli esas suficanta por ridonar al organismo homal iua energii.

Ca omna examenita personi trovis su cirkum noktomezo tante rifresigitaj ed en tala kapableso laborar ke til la vespero dil sequanta dio li ne sentis la maxim mikra manifesto di fatigo. Iti qui sufriis pro la nervi, specalamente kordio-dolori ed stomako nervoza, liberigesis de lia dolori per ta nova maniero vivar. Stockmann repetis

sovente (ofte) l'perimento al sama personi, obtenante sempre la sama rezultajo. Il konkluzis de to ke por singla homo, 4 hori $\frac{1}{2}$ de dormo prenata en la tempo indikita, esus absolute suficanta e ke singlu povus retroirar a lua laboro pos noktomezo. En la realeso p-ro Stockmann

ankore ne explikas a su omna motivi di ta rezultajo, ma il pensas ke ico koheras kun la pluduro dal ago di la radii sunal, se nur la koncernata persono dormeskas nemediate pos la sunkusho.

Extraktita de *Le Journal des Parents* (Lausanne, 1938)

LA MISTERIO DIL OBLIVIATA VILAJETO

Rezumo di lo preirinta : [En 1943, gespozi iras a la hemo di oldega mortanta onklulo. Li arivas a stranja vilajo ube li invitesas dejunar kun misterioza Ekleziani, qui konfesas esar celita Druidi. Ma ye la fino dil repasto la centyara onklulo havas subite nebona stando. Lu tamen rikoncieskas e, pose, lu durigas la naraco pri eventi sempre plu astoniva di ilua fora yuneso... Il mem naracas la diskreta ceremonio di lua fanco e la tristeso di lua deproto de ta nekonocata e celata loko. Ma pose il havas nekonsolacata nostalgio til ula dio kande il asistas rurala ceremonio tre anciena. Ma il havas la desfortuno, lore, grave maladeskar. Il sucesas tamen transvivar e divenas studento en granda skolo di Paris e fine frequentas homi di alta sociala klasi havanta politikala opinioni Bonapartista. Sur demando da lua fiancitino, il sucesas predicar la futuro. Plu tarde, fatigata per la longa duro dil tempo dil fanceso, il volas instigar energioze lua futura bopatro accepter lua mariajo. Ma ita esas fanatika partisano Bonapartista. Tamen il furnisas bona expliko por lua konduto.]

-Vi omna savas, kad ne, ke la valoro numeral di nomo kalkulesas segun olta di la literi qui kompozas ol, cifri nechanjebla evante de ante la kreco di signi specala, por expresar la nombri. Tale la literi A.I.J.Q. = 1 – B.C.K.R. = 2 – G.L.S. = 3 – D.M.T. = 4 – E.N. valoras 5, - U.V.X. = 6 – O. e Z. = 7 – F.P.H. = 8.

Al nomo di Louis FUTAIES tale atribuesas cifro a singla de lua literi,

ma olti recevos koeficiente inversa di la plaso prenita da la litero en la nomo. Me explikas : la lasta litero, S, havos la maxim febla koeficiente, t.e. 1, la prelasta litero 2, e.t.p., talamaniere ke la unesma litero, la Komenclitero, olta qua markizas la nomo havos lua valoro numeral multopligata per la nombro de literi kompozanta la nomo o la prenomo.

-Kad ico ne esas to quon onu nomias l'Astrologio Onomancial ?

-Aproxime, nam nia sistemo esas kelkete diferanta de ol.

-E vu, qua esas mediko, aceptas kredar la rezultaji furnisita per procedo kontre-ciencial eminent? questionis mea spozino kun rideto.

-Me konstatas ke sistemo semblante tante kontre-ciencial quale l'Onomancio, o divinajo per la nomi, konfirmas omna rezultaji obtenita per altra procedi di divinajo : tale l'Astrologio ciencial e la radiestezio* (metodo por detektar aquo od objekti per bastono NDLT) deklaris la mediko, ma ol vidigas, precipue pri la destino dil individuo, horizonti nekonjektebla antee.

Vua onklo esis tilextreme apta pri co, e, se ilu esabus askoltata, me dicas lo kun la maxim profunda konvikeso, la fato di Francia esabus diferanta, e la Germani ne okupus hodie la du triimi di nia patrio !

-Pardonez, ho mea patro, dicis me, dum donar a lu meafye ica titulo patriarkal, me tote ne intelektas, nam ni esas inkluzata en dilemo sen ekireyo. Sive la destino di individuo esas fixigita segun maniero nechanjebla e revelata en lua omna rigoro al Iniciiti apta lektar olua evoluciono per la nura enunco di nomo e di dato... Lore, nule utilesas konocar olua previdita desvolvado, 'quoniam' onu povas modifikar nulo di ol - e vu divenas fatalista « Mektub » (lo esis skribita) dil Mohamedani ; o konocante la granda linei di vivo, vu povas eskartar la danjeri de ol, utiligar admaxime la chanci fortunoza. Itakaze, vu alteras la ludo dil destino quik de la unesma

danjero evitita e vua edifico konstruktita kun rigoro matematikal krulas. Vua horoskopo onomancial facita por la nura individuo segun la nomo quan il recevis lor lua nasko nule egardas la situesi astrala studiita pri ca dio da astrologiisto e qui esas, koncernante oli, aspekto di universo a qua partoprenas ne nur omna homi, ma anke la habitanti dil cetera mondi.

L'aparo di giganta omleto orea kun lardo, inflita, kondimentizita per herbi por koquaji, servata nemediate da Philippe departante del grandega padelo til la pladi, privacis ni del respondo dal olda mediko, qua, definitive, ne prizis parolar dum manjar.

Lo esis Denise, ica doktoro pri cienci quan patro Jean, ne longatempe ante nun, prizentabis a ni kom esante ilua nepotino, qua respondis vice patro Mathieu.

-Se la dilemo en qua vu asertas inkluzar ni, existus, lore neanke devus esar katastrofi maral, nia-epoke, kad ne ?

-Pro qua motivo ?

-Ka la komandanto di navo ne disponas mapi maral indikante, ne nur precise la trasuro di la litorii, ma mem la alteso e la naturo dil marala fundi ; la libro dil instrucioni navigal ultree adportas a lu la informi maxim kompleta pri la direciono e la rapideso dil flui, la alteso dil marei, la naturo dil venti lor la diversa epoki di la yaro, la simptomi segun olqui on povas expektar 'tornadi' o sturmi, la musoni, la alizei...kad ico ne esas lo equivalanta di horoskopo ?

Pluse, la dicit komandanto posedas la instrumenti por precizeso, busoli, sextanti, posibligante a lu lokizar exakte lua situeso.

Buletini meteorologial informas ilu pri la perturbi produktita da extera faktori. Sume, nur la exameno komparata dil horoskopi di omna personi a qui ni relatas posibligus a ni havar lo equivalanta di ta omna informi.

-Ma en kelka kazi ni povas havar oli, per konocar la nasko-dato di ca personi objecionis Lucienne.

-Yes certe...ma, por facar ol – to quo esas granda laboro, vu savas lo probable – oportas konocar koncernante l'Astrologio ciencial, la loko e la kloko exakta di la nasko, e kande ico savesas, kalkular la revoluciono sunal di ta individuo por la nuna yaro – quale por olti qui sequos. La horoskopio onomancial adicionas nur al nasko-yaro la nombrri reprezentanta la nomi e prenomi, dil grado di la signo zodiakal kande eventis ica nasko same kam la numero di ca signo : l'Arieto esante la unesmo, pose la Tauro, e.t.p. Ka vu komprenas to quon me dicas ?

-Perfektamente, ma me duras ne intelektar...

-Vu komprenos plu bone pose. La sumo obtenita donas a vu dato qua reprezentas la somito dil horoskopo , t.e. olta qua determinas la destino e di qua la sumo dil cifri kompozante olu irigas ni al arkano dil Taroko olqua savigas lua senco – pro ke Taroko signifikas : Klefo. Ica yaro 1943 exemple, adicionesas : $1 + 9 + 4 + 3 = 17$, la Stelo dil Sajuli ; cirkondata per sep altra steli, ol esas

la simbolo di la Nemortiveso e di la permano dil anmo cherpante en ca espero la kurajo necesa por dominacar la espruvigi.

-Ma 1943 konseque, sintezigita per l'arkano 17, esus valida por la tota planeto ?

-Ulasence yes. Lo esas la motivo pro quo ica yaro havas signifiko di espero. Ma olua signifiko, deala, spiritala o materiala esas plu fortia por ti qui trovas olu en lia horoskopo.

Konocante do la nasko-dato di du personi, lia nomi e prenomi, vu povas extraktar de oli dio pos dio, quale yaro pos yaro, la simboli dil suceso o di la falio quin prizentas a li la Destino itadie.

Se do la presigni qui guatas vu esas desoportuna o simple infra ad olti di la homo quan vu afrontos, vu esos tote evidente dominacata da lu, quale vu vinkos lu en la kazoo pozita. Tale la komandanto dil navo informite pri la buletini meteorologial judikos kad – konocante la povo di lua navo – il devas afrontar la tempesto o renunciar e fugar opoze ad olu, se la alteso dil aquo posibligas a lu la paso per ula kanaleto o minacas ilu strandigar lua navo.

-E tamen la naufragi eventas...

-Pro ke... intervenis patro Mathieu qua, fininte manjar la nutrivi en lua plado, rikomencis parolar, la Nekreito volis ke la Destino povez reaktar en lua absoluta rigoro nur koncernante un triimo de la eventi, e tamen lu permisis a ni kalkular la efekti di oli. A la Homo il donis la Libereso disponar de la duesma triimo, movar segunvole sur la Voyo

dil Vivo, ma Lu rezervis a su la triesma triimo quan Lu mantenis kom nepenetrebla. Tale la cienco dil horoskopo posibligas konocar od influar le 2/3 del eventi. Ico esas ja granda fortuno !

-Me pensas anke same ! Ma to quon me ne sucesas intelektar, lo esas la fakteto ke per utiligar nur dato e la valoro nombrala di nomo di qua la korespondo esas arbitrial, lo esas possibla a vu extraktar de co presigni valida !

-Qua dicas a vu ke ta korespondo esas arbitrial . La 78 figuri dil Taroko, o se vu preferas ico, di cifrizita kodexo facita plura mili de yari ante nun duras esar valida. Suficas egardar la formala diferi existanta inter la utiligata alfabeti : Egiptiana, Hebreia, Chiniana, Kelta, e l'Astrologio. La variadi di la latitudi, do de stelaro korespondanta, esas tam evaluebla kam tempo-diferi.

-Me konsentas !

-Vu admisos do ke nia taroko, o kodexo Kelta, konseque occidental, ne povas esar absolute identa al

Egiptiana, Hebreia, e mem al Slava o Chiniana kodexi. E pro plu fortika motivo ad olti dil misfero austral qui esas ankore facota, ube la parolata lingui, excepte olti dil aborijeni, esas omna occidental, ma ne plus povas korespondar kun la sama influo planetala aganta dum la sama sezono !

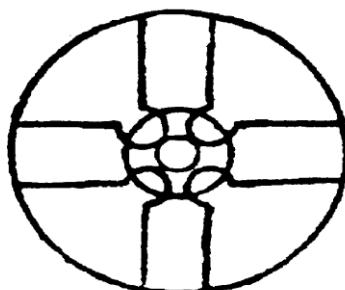
-Ico semblas a me esar evidenta ! dicis mea spozino ; ma posrestas la fakteto ke ita literi e lia valoro nombral, ed eventuale astrologial, esas arbitrial, 'quoniam' la sama signo alfabetala ne havas la sama pronunco en la Franca kam en la Hebreia, o plu simple en la Angla od en la Polona di qui l'ortografio dil vorti divenas nepronuncebla a ni.

-E yen, kara s-ino, la konfirmo di to quon me jus dicis a vu koncernante la neceseso akordar la Taroko antiqua kun nia oreli e kun nia latitudo, same kam vu transpozas ula pagino muzikal ad altra tono segun vua possiblesi vocal. Lo esas to quon ni facabis multa yarcenti ante nun ; ma ni bone konservis ita sekretajo.

(Duro sequos)

Tradukita de libro redaktita da Paul Bouchet – Inter-Kelta Arkidruido

MCLXXXIV

1184

Ganga 12

Ganga 13

Kande li arivis en la subtera mondo.

Li serchis dum instanto,
pose...

Kande la Sagara-i
kavigis la tunelo, paniko
posedeskis la Terani, qui
kuradis ad omna loki.

La elefanto, qua mustis
konservar l'equilibro
displasesis ed eventigis
terorigiva tertremo.

Ganga 14

Dume, nekoncianta pri la malo, quan li facabis, la filii di Sagara arivis al loko ube la sajulo Kapila sidis e meditis.

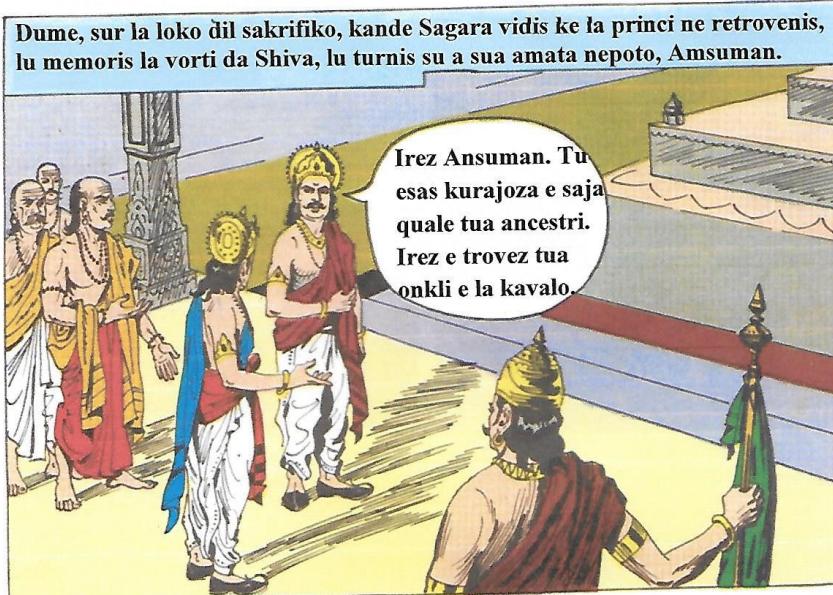

Kande la princi esis atakonta lu...

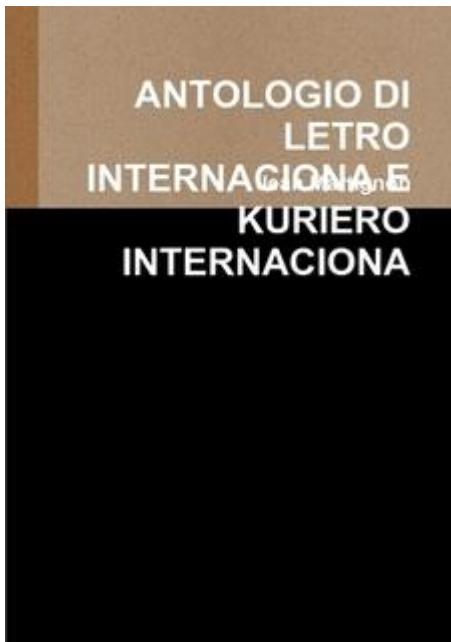

Furioza pro lia audaco, la potenta Kapila cindrigis la 60 000 princi dum pronunciar nur un silabo.

Ganga 15

Ica libro prizentas l'antologio dil revui "Letro Internaciona" e "Kuriero Internaciona". La lasta revuo remplasis l'unesma. Amba revui esas redaktita od redaktata tote en l'auxiliara linguo Ido da Jean Martignon, Francia.

BLOGI

Listo segun alfabetal ordino :

Alciono

<http://alciono.blogspot.com/>

Antonio Martinez

<http://haikuido.blogspot.com/>

Bebson Hochfeld

<http://www.ipernity.com/home/bebson>

Jean Martignon

<http://royalist-ido.blogspot.com/>

Jose Cossio

<http://www.ipernity.com/home/idosonora>

Lenadi Mucina

<http://linguoido.ning.com/profiles/blog/list?user=orgrx1gw80gmh>

Parolez Ido

<http://linguoido.ning.com/profiles/blog/list>

Thomas Schmidt

<http://www.ipernity.com/home/93650>

Tiberio Madonna

<http://ingletr.blogspot.com/>

Forsan ica listo ne esas exhaustiva e se altra Idisti redaktas blogo, li volentez informar me pri co, por ke me publikigez la retala adreso di lia blogo.

«FACEBOOK»-I

Mea propra «facebook» esas Jean Martignon
:<http://www.facebook.com/profile.php?id=100000602493096>
Existas anke (inter altri)
Idisti
Bebson Hochfeld
Linguo Internaciona (di la Delegaciono)
Deutsche Ido-Gesellschaft
Ido-Bigoteso

REVUI e LIBRI

Altra revueti kam KURIERO INTERNACIONA esas la precipua revuo di nia movado PROGRESO e la revueto dil Germana Ido-Societo nome IDO-SALUTO.

Editerio Krayono qua publikigis ne longatempe ante nun la prestijoza interretala revuo ADAVANE ! kontenas anke komenco di libraro virtuala kun kelka Idala libri enretigita ye la sequanta adreso <www.publikaji.tk>.

Ultre lo, on povas lektar interretala edituro di KURIERO INTERNACIONA qua havas un trimestro tardeso kompare a la surpapera edituro che la suba interretala loko :

<http://sites.google.com/site/editeriokrayono/kurierointernaciona>
Esas mencioninda ke la forumo <idoespanyol> kontenas fako pri arkivi ube on povas trovar altra libri di nia literaturo en nia linguo. La ULI havas simile reto-pagino kun virtuala biblioteko. Oi povas trovesar ye la suba adreso :
<<http://www.literaturo.ido.li/>>

KONTENAO

Vorto dal redaktero.....	1
Informo prilingua.....	2
Listo de utila vorti.....	3
Ivain o la kavaliero kun leono.....	11
Verdun, batalio dil XXma yarcento.....	13
Interviuvo.....	14
Qua mortigis vermente la Reda Barono ?.....	17
Irlando rebelis kontre la Angli.....	21
ARTO – An la frontiero dil Paradizo.....	23
La nombro di sizi pri kokaino esas explozanta.....	25
L'urbo Aljer Ior l'epoko dil pirati Berberiana.....	26
Germania revigas la yunaro di Aljeria.....	29
Tao Te King.....	31
Historio di Roma.....	32
Nia poeziala Angulo.....	33
L'liado da Homeros.....	34
Till Strigospegulo.....	36
Anekduto historial.....	37
La misterioza civito Tiahuanako.....	38
Novelo : Supeo festal en la quartero Marais.....	42
NOVA BLOGO : Mondo Idala.....	46
Kelka reflekti pri nia linguo komuna.....	47
La dormo ante nokto-mezo.....	48
La misterio dil oblikiata vilajeto.....	49
Ganga da Robert Pontnau.....	53
Informi diversa.....	57

